

C.V.M.V.S.

PRACTICA LEONIS VIRIDIS

TOEPASSINGEN VAN DE GROENE LEEUW

1619

vertaling:

Ruud Muschter

∴

Groningen

muschter@home.nl

www.archive.org

29 juli 2015

INHOUD

Het Duitse omslag.....	4
Voorwoord van de vertaler.....	5
Voorwoord aan de christelijke en welwillende lezer	12
Practica Leonis Viridis.....	21
Secunda Praeparatio, operis Philosophorum.....	27
Appendix sive Explicatio van het Scheikundig Huwelijk.....	40
Dies 2	62

HET DUITSE OMSLAG

TOEPASSINGEN VAN DE
GROENE LEEUW

Hetgeen is:
Het juiste
en ware pad naar
de hal van het
Koninklijke Scheikundige Huwelijk
F.C.R.

Omvattend een aanhangsel
en uitleg van de twee dagen van het
Scheikundig Huwelijk / goed aangeboden
aan alle liefhebbers der Kunst /
en in druk geproduceerd /
door
C.V.M.V.S.

Gedrukt /
door uitgever Johan Thiemen
In het jaar

1619

VOORWOORD VAN DE VERTALER

In 1614, 1615 en 1616 verschenen in Duitsland de roemruchte werken *Fama Fraternitatis*¹, *Confessio Fraternitatis*² en de *Chymische Hochzeit Christiani Rosenkreutz*. Deze geschriften maakten gewag van het bestaan van de Rozekruisers Orde in Europa en werden opgevolgd door een verklaring die in Parijs in 1623 op de muren van de stad werd bevestigd. De inhoud daarvan was als volgt.

"Wij, vertegenwoordigers van de hoogste Raad van het Roze-kruis, verblijven zichtbaar en onzichtbaar in deze stad, bij de gratie van de Allerhoogste, tot wie het hart van de rechtvaardigen zich wendt. Zonder boeken of tekens spreken wij, en wij leren dit ook aan anderen, in alle talen van de landen waar wij willen verblijven om de mensen, onze gelijken, van dodelijke vergissingen te bevrijden.

Indien iemand ons slechts uit nieuwsgierigheid wil ontmoeten, zal hij nooit met ons in contact komen. Als echter zijn wil hem ertoe brengt zich te laten inschrijven in het register van onze Broederschap, dan zullen wij, die de gedachten kunnen doorzien, hem tonen dat wij waarlijk onze beloften nakomen. Zo vermelden wij niet de plaats waar wij in deze stad verblijven, want de gedachten toegevoegd aan de waarachtige wil van de lezer zullen het mogelijk maken dat hij ons leert kennen, en wij hem leren kennen."

Nadien verschenen vele geschriften *pro* en *contra* de Rozekruisers. Er is nog een derde type geschrift, namelijk de open brief, waarin een in de Orde geïnteresseerde persoon een openbare

¹ *Fama fraternitatis Roseae Crucis* oder 'Die Bruderschaft des Ordens der Rosenkreuzer, Cassel, 1614.

² *Confession oder Bekandnus, der Societet und Brüderschafft R.C. An die Gelehrten Europae*, Cassel, 1615.

oproep doet aan de Rozekruisers om contact met hem op te nemen en hem in hun Broederschap op te nemen. In die zin valt ook dit soort werken onder de geschriften *pro* de Rozekruisers.

Het huidige werk, de Practica, kan worden gekenschetst als een van de laatstgenoemde soorten geschriften die qua toon en inhoud ter ondersteuning van de Orde zijn geschreven.

Het commentaar erin, schetst de moeilijke opdracht van de alchemistische leerling. De auteur analyseert de avonturen van Frater Christian Rosenkreutz, en ziet daarin op overtuigende wijze de analogieën met alle stadia van de productie van de alchemistische steen.

Deze Practica beperkt zich evenwel tot slechts twee van de drie dagen van het Scheikundig Huwelijk. Toch worden op bepaalde plaatsen citaten gegeven als afkomstig van de Derde Dag, terwijl ze in werkelijkheid uit de Tweede Dag stammen. Ik heb ze als zodanig ter plekke gemarkeerd.

Hoewel een van de hoofdstukken ‘Dies 2’ getiteld is, is er niet een hoofdstuk met ‘Dies 1’.

Het boek is geschreven door een anonieme auteur. In vele van dit soort werken wordt de naam van de auteur slechts vertegenwoordigd door initialen.

- - -

Er zitten gebreken in de paginering van dit boek. Het Voorwoord begint met pagina 1. Dan krijgen we 2, 3, 4, 7 (= 5), 6, 7, 8, 9, 10, 11, 21 (= 12), 13, et cetera. Vele paginanumers zijn onleesbaar; niettemin lijken er geen pagina's te ontbreken. Op pagina 34 staat de ‘4’ op zijn kop. Dit zijn verschijnselen die wel vaker worden gezien in deze oude werken.

Voor de lezer is het soms moeilijk om uit te maken waar het originele Scheikundig Huwelijk wordt geciteerd, en waar de commentaren van de auteur uit die tijd beginnen. Hoewel tekst en commentaar veelal zijn gescheiden door /:/:, is dit niet altijd het geval. Op sommige plekken verwijst het commentaar niet naar F.C.R. als 'hij', maar als 'ik'. Zelfs wordt het commentaar soms in de ik-vorm geplaatst, én vermengd met citaten uit de originele tekst, zodat niet kan worden vastgesteld wat wat is.

Om tekst en commentaar zo accuraat mogelijk te scheiden, heb ik mijn begrip van de tekst aangewend, en markeringen geplaatst waar het leek dat ze hadden moeten zijn, en tot slot als referentie genomen de complete Lazarus Zetzner editie van de 'Chymische Hochzeit: Christiani Rosencreutz', Straatsburg, 1616. Bovendien heb ik de geciteerde tekst van het Scheikundig Huwelijk cursief gezet; gedaan om tekst en commentaar van deze Practica te scheiden, en men moet bedenken, dat er verscheidene edities van eerstgenoemde circuleren. Op diverse plekken verschilt de editie Zetzner dan ook van de tekst van deze Practica, en ik heb enkele van deze verschillen aangestipt, hoewel niet uitputtend.

Dat er verscheidene verschillen zijn tussen deze werken, is slechts een conclusie, en wordt door mij niet als onderwerp behandeld, aangezien het buiten het bestek van deze huidige vertaling ligt. Zoals gezegd is echter, heb ik in bepaalde gevallen een opmerking gemaakt betreffende een dergelijk verschil. Het is echter opmerkelijk, dat de verschillen opvallend veelomvattend kunnen zijn. Ik kan u bijvoorbeeld de verschillen laten zien betreffende een gedicht.

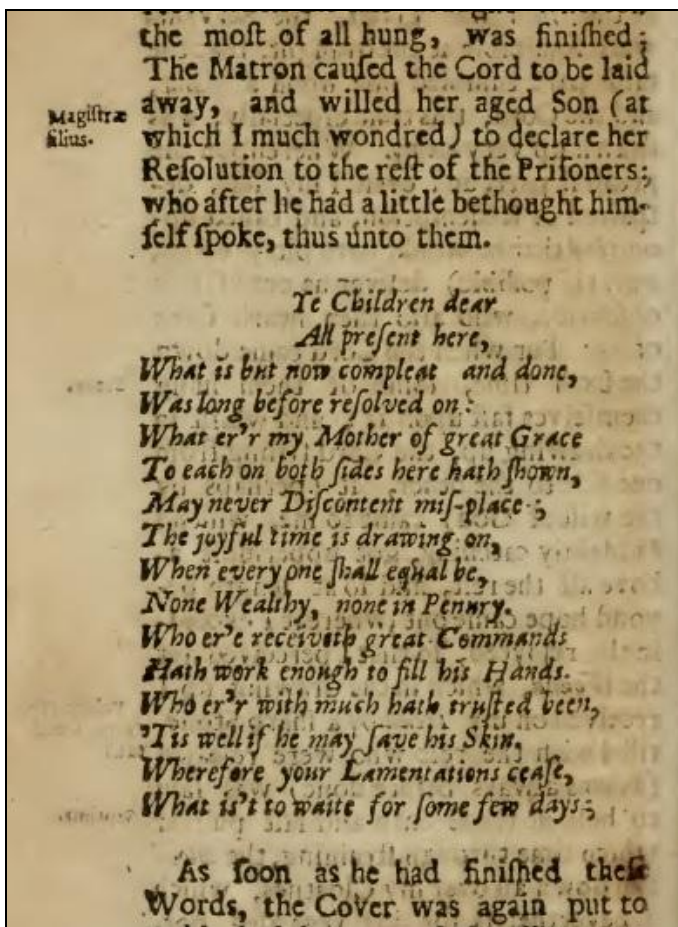
Dit eerste voorbeeld is uit de editie 'Lazari Zelzners³ & Erben', Straatsburg, 1616, als volgt:

ein spitzigen Stein im auffziehen empfangen nit
empfundem/ bis ich mit andern erledigen/ den 7.
vnd letzten zug/ ihm helfen (wie zuvor allweg be-
sehen) müssen/ damit dann von arbeit dz Blut
vber mein ganges kleyd abgeloffe/ welches ich doch
vor fremd nit geacht hatte. Wie nun auch d' letzte *Septima.*
zug/daran noch am aller meisten gehangen/ vol-
sende gewesen / laffet die Frau das Sell hinweg
ihm/vnd ihren vhralten Sohn (dessen ich mich *Magistra*
höchlich verwundert) den andern gefangenen ih- *filia.*
ren bescheid verkündigen/ der sie dann nach
gem bedecken also angeredt:

Zhr liebe Kind /
Die zhr hie sind /
Es ist vollendt /
Was lengst erkenne/
Was meiner Mutter grosse gnad/
Euren beyden hie erwiesen hat/
Daz solt zhr ihn nit thun in zgdinnen/
Ein frölich zeit die soll bald kommen.
Darin einer wirt dem andern gleich/
Keiner wirt sein arm oder reich/
Wem viel befohlen/
Musz viel holen/
Dem viel vertraut/
Dem gehts and' haut/
Darumb so laff ewer grosse klag/
Was istz vmb eslich wenig tag.
So bald er die wort vollendt/ward der Deckel
wider

³ Verbogen; de uitgever is dus 'Lazarus Zelzner'.

Het tweede voorbeeld is uit de versie van E. Foxcroft, Shoreditch (Londen), 1690, als volgt:

Het derde voorbeeld is uit de 'Practica', als volgt:

end gewesen / leffet das Seil die Frau hin-
wegthun / vnnnd ihren alten Sohn. / Sapis
entia aut Ars. (dessen ich mich auch höch-
liche verwundert) den andern Gefangenen
ihren Bescheid verkündigen / der sie dann
nach wenigen bedenden also angedt.
Ihr lieben Kind die ihr hier sind /
Es ist vollend / was lengst erkend /
Was meiner Mutter grosse Gnad /
Ewern Brüdern hier erwiesen hat /
Das solt ihr ihu nicht thun mißgönnen /
Ein fröliche zeit die sol bald kommen /
Darium wird einer den andern gleich /
Keiner wird sein Arm oder Reich /
Dem viel befohlen / Muß viel holen /
Dem viel vertraut / gehets an der Haut :
So bald er die wort vollendet / ward der
Deckel wieder zugethan vnnnd verschlossen /
vnd das Trommeten vnd Heerdrommelt
wieder auffgehoben / :: das ist / Die Weiß-
heit Gottes spricht denen / so noch in Finsterniß
wandeln einen Trost / das sie nicht sollen
verraaen / ob sie schon alle in dieser Kunst wie

Tot slot de vierde editie, de versie van J. van Rijckenborgh, Haarlem, 1967, als volgt:

Ihr lieben Kinder, hier vereint,
wie lang erwartet, ist vollbracht,
was durch die Gnade meiner Mutter
wurd' euren Freunden zugedacht. |

Ihr werdet's ihnen nicht mißgönnen;
denn frohe Zeit wird nun beginnen,
da Hand in Hand die Menschheit geht
und weder arm noch reich besteht.

Wem viel wird aufgetragen,
muß auch das Bollwerk tragen.
Wem viel wird anvertraut,
muß zeigen, daß er baut.
Laßt darum eure laute Klage,
es sind doch nur noch ein paar Tage!"

Deze verschillen zijn niet het gevolg van een onachtzaamheid in de oude vertalingen. Er waren blijkbaar auteurs die zich aanzienlijke vrijheden permitteerden, feitelijk zonder rekening te houden met de originele versie en deze herschrijvend.

De tekst bevat Latijnse frasen en woorden, waarvan sommige gelatiniseerde Duitse woorden zijn en in een voetnoot vertaald zij. Waar het Latijnse woord op het gewone Nederlandse woord lijkt, heb ik dat niet gedaan.

Ruud Muschter⁴

⁴ Lid van de Grote Raad van de A.M.O.R.C. (Nederlandstalige Jurisdictie) van 21 maart 1988 tot 21 maart 2010.

VOORWOORD AAN DE CHRISTELIJKE EN WELWILLENDE LEZER

Christelijke en zeer welwillende lezer, hij die op dit pad loopt naar de hal van het koninklijk Scheikundig Huwelijk en waarlijk voortgang wenst te boeken, moet zich boven alle dingen volledig en geheel aan God overgeven, en Hem daarom ijverig aanroepen, en in alle dingen de natuur volgen.

Opdat de christelijke en welwillende lezer mijn opvatting en geheel dit werk kan begrijpen, wil ik mijn voorwoord in twee onderscheiden afdelingen verdelen, en van daaruit handelen.

Allereerst wil ik zeggen, bij wie men een dergelijke Kunst zou moeten vragen, zoeken en bereiken.

Ten tweede, hoe een mens die de Kunst zoekt (naast zijn gebed tot God) de natuur in alle dingen zou moeten - en moet - volgen (wanneer hij iets vruchtbaars wil ondernemen en bereiken).

In zoverre de welwillende en Kunstminnende lezer zichzelf ten aanzien van deze beide aspecten goed zal betrachten en beschouwen als in een spiegel, zal hij spoedig merken of hij deze stap kan zetten naar het Scheikundig Huwelijk of niet.

Allereerst, bij wie men naar een dergelijke Kunst zou moeten omzien en deze verkrijgen, wordt aangeduid en ons gepresenteerd in de volgende getuigenissen en voorbeelden.

In het Nieuwe Testament spreekt onze heiland en redder Jezus Christus zelf, bij Mattheüs, in het 6e hoofdstuk: “Zoek eerst het koninkrijk Gods en zijn rechtvaardigheid, en al deze dingen zullen u toevallen.”

Zo spreekt ook de heilige apostel Jakobus in het 1e hoofdstuk: “Alle goede gaven en alle volmaakte gaven komen vanuit den hoge, van de vader van het Licht.”⁵

⁵ ‘Brief van Jakobus’, vs. 17, 18, Jacobus Minor.

En Sirach in het 1e hoofdstuk: “De godsvrucht is eer en glorie, verheugd zijn en een kroon van verrukking. De godsvrucht zal het hart verkwikken, en eeuwig vreugde en blijdschap geven.”⁶

Zo sporen ook de filosofen ons aan (om deze Kunst bij God te zoeken), in hun geschriften en boeken. Onder andere spreekt Alanus⁷ met deze woorden: “Zoon, wend uw hart meer tot God dan tot de Kunst, aangezien het een gift van God is, en Hij deelt die mee aan wie Hij wil. Wees daarom standvastig en verheug u in God; dan hebt gij de Kunst.”

Op dezelfde wijze spreekt de uitmuntende koning en filosoof Geber⁸: “Wetenschap is een gift van God, aan ons gegeven door openbaring, en in het bewustzijn van de mens ingeplant. Doch ze wordt ook verklaard door scholing en een scherpe geest.” Frater Christian Rosenkreuz, zaliger nagedachtenis, roept ons eveneens op tot de godsvrucht, op de eerste dag van zijn Scheikundig Huwelijk, wanner hij spreekt: *“Ik heb nooit bedacht dat het zich zou ontvouwen met dergelijke zware en gevaarlijke omstandigheden. Ik had slechts aangenomen, dat mij hooguit zou worden toegestaan te verschijnen bij het huwelijk. Ik zou dan een welkome en aardige gast zijn. Nu echter wijst het mij op de goddelijke voorzienigheid, waar ik niet langer zeker van was geweest.”*⁹ *Feitelijk kon ik bij mijzelf niets vinden dat mij zou kunnen helpen. Daarom viel ik uiteindelijk terug op mijn vertrouwde en veiligste manier, en ging naar mijn bed, na een vol en ijverig gebed dat mijn goede*

⁶ Vs. 11, 12.

⁷ Alanus ab Insulis, Frans theoloog, ca. 1125?-1202 n. Chr. Mogelijk in ‘De Planctu Naturae’ (De Klacht der Natuur).

⁸ Abu Musa Jābir ibn Hayyān, auteur van alchemistische werken, en zeer veelzijdig wetenschapper, 721-815 n. Chr. Er is echter ook nog een zogeheten Pseudo-Geber, die alchemistische werken schreef onder de naam Geber; 13e eeuw n. Chr.

⁹ Na deze zinnen gaat de tekst van de editie Lazarus Zelzner anders voort, dus de Practica slaat een passage over en gaat dan voort zoals het hier is weergegeven.

engel vanwege goddelijk oordeel voor mij mocht verschijnen, en mij in deze dubieuze gang van zaken zou informeren, hetgeen eerder vele malen had plaatsgevonden; hetgeen dan, God zij geloofd, ten mijnen gunste en tot de trouwe en welgemeende waarschuwing en verbetering van mijn naasten geschiedde.”

*Ibidem).*¹⁰ *“Voordat ik evenwel mijn hut verliet, viel ik in deze toestand en huwelijkstenu op mijn knie en smeekte God dat, waar het zo mocht zijn, Hij het mij tot een goed einde zou laten brengen, en beloofde ik vervolgens tevens voor Gods aangezicht, dat - wanneer¹¹ mij iets zou worden onthuld dankzij Zijn genade - ik het goed zou aanwenden, noch voor eer, noch voor aanzien in de wereld, doch slechts voor het bevorderen van Zijn naam en de dienst aan de medemensen. En met een dergelijke belofte en met goede hoop vertrok ik blijmoedig uit mijn cel.”*

Aan dit voorbeeld en aan andere, die te lang zijn om ze hier allemaal te citeren, kan men duidelijk zien, dat niemand een dergelijke Kunst kan bereiken, noch verwerven, die zijn hart en denkvermogen niet tot God richt, en dat hij zijn dankbaarheid jegens God en zijn naasten behoort te tonen, temeer daar het het hoogste iets is dat God geschapen heeft, naast de menselijke wezens. En deze edele Kunst is een spiegel waarin Gods wezen, als in een spiegel, afdoende kan worden gezien.

Dus genoeg over het eerste punt, waarin in korte bewoordingen met bijbelse en filosofische getuigenissen en voorbeelden bevestigd en betuigd is bij wie men voornamelijk moet omzien naar zo'n hoge Kunst, namelijk bij God de Almachtige en de ware filosofen.

Ten tweede wil ik kort zeggen, hoe iemand die in een dergelijke Kunst met vreugde het einde wil bereiken, volledig de natuur moet volgen, aangezien Ars & Natura in dit werk altijd samen zijn.

¹⁰ ‘Aldaar’.

¹¹ “da”, betekent tevens: ‘indien’.

Het spreekt vanzelf en kan met vele getuigenissen worden bewezen, dat de handwerksman (in deze goddelijke en filosofische Kunst) zich aan de natuur moet aanpassen, en niet de natuur aan de handwerksman¹², hetgeen op de derde dag van het Scheikundig Huwelijk kan worden afgeleid uit deze woorden.

“Terwijl ik aan het contempleren was en de naam vond, kwamen enkele dames, voorafgegaan door twee jongelingen die toortsen hadden en deze aanstaken.” (te weten ars & natura¹³), *“en de ene had een vrolijk gezicht en heldere ogen, en was mooi geproportioneerd”* (die de Kunst is). *“De tweede had een ernstiger aanzien, en wat deze wilde, moest gebeuren.”* (deze is de Natuur). Wanneer gij nu iets wilt bereiken in deze Kunst, moet ge de laatstgenoemde jongeling volgen, aangezien wat hij wil, moet gebeuren, en gij moet u volledig aan de natuur overgeven en als deze worden, aangezien God de natuur heeft verordineerd en het heeft geen andere plek of onderkomen dan in de wil van God.

Diegenen nu die de natuur willen doorgronden, moeten naar instelling zijn als de natuur zelve, namelijk waarachtig, eenvoudig, standvastig en, hetgeen het belangrijkste is: devoot en onschadelijk voor hun naasten.

Wanneer gij vastbesloten zijt om in deze Kunst der natuur voortgang te boeken, moet gij boven alles uzelf gematigd en

¹² Michael Maier zegt: “Zo bieden de kunst en de natuur elkaar de hand. Zoals deze de kunst dient, zo dient de kunst weer de natuur en is haar terwille. Doch de natuur blijft de meesteres en de kunst de dienstmaagd.” Chymisches Kabinet, Toelichting II, Franckfurt, 1708. Elders zegt hij: “Op zich is het ook niet logisch, dat de natuur de kunst navolgt of haar imiteert. Integendeel, want de natuur is de vrouwe en heerseres, en de kunst is slechts de maagd die aan het geweld der natuur onderworpen is, hoewel de vrouwe de nuttige inzichten van haar maagd niet afwijst.” Silentium Post Clamores (De Stilte na het Rumor), H. III. Zie mijn vertalingen van deze werken op www.archive.org.

¹³ ‘hetgeen kunst en natuur betekent’.

sober houden. Want in gematigde, devote en sobere mensen woont God met Zijn geest en giften, en aan hen geeft Hij alle soorten mooie uitvindingen, die men niet aantreft bij drankzuchtigen, godslasteraars, dronkaards en jaloerse mensen. Bovendien moet ge waarheidsgetrouw zijn in wat ge aan God en de mensen belooft; houdt het strikt en standvastig, net zoals God het vereist en van ons in wetten wil.

De natuur is ongecompliceerd en eenvoudig. Volg daarom de natuur. Wees niet aanmatigend en overmoedig. Noch denk over uzelf te scherpzinnig en kijk te veel naar spitsvondigheden, want in dit werk van de natuur is zo'n grote spitsvondigheid niet nodig, zoals vele valse en pronkerige alchemisten zich hebben ingebeeld en beschreven. Dit wordt echter veroorzaakt door hun aanmatiging, aangezien de natuur in hun opvatting veel te ongecompliceerd is. Met vreemde schranderheid en scherpe zintuigen veronderstellen zij dat zij de Kunst met geweld kunnen verwerven, en de natuur zich nederig voor hen (als artistieke mensen) zou moeten vernederen en aan hun wil zou moeten gehoorzamen. Doch wat zegt het Scheikundig Huwelijk over dit alles; moet de natuur de handwerksman volgen? Het zegt:

“De andere jongeling echter, had een slecht gehumeurd gelaat, en wat hij wilde, moest plaatsvinden. Hij die niet de natuur wil volgen, faalt beslist. Wees daarom zuiver en niet aanmatigend, en volg de natuur.”

Bovendien is de natuur geduldig. Wanneer gij de natuur wilt volgen, moet ook gij geduldig zijn en er niet op letten dat de mensen u bespotten en verachten. Neem in plaats daarvan een voorbeeld aan F.C.R. op de tweede dag van zijn Scheikundig Huwelijk, wanneer hij zegt: *“In een dergelijk rumoer had ik bijna de dag vervloekt dat ik naar deze plaats was gekomen, want met pijn moest ik zien dat domme, onbedachtzame lieden bovenaan stonden, en dat ikzelf op een dergelijke nederige plek niet eens vrede kon hebben, gelet ook op die schurk die mij een dwaas noemde waar een streepje doorheen liep. Ik dacht niet,*

dat er nog een poort was waar wij doorheen moesten gaan, doch nam aan, dat ik gedurende het gehele huwelijk in een dergelijke bespottung, minachting en onwaardigheid moest blijven verkeren, hetgeen ik noch aan de heer bruidegom, noch aan de bruid ooit verschuldigd was. Daarom had hij naar mijn mening voor zijn huwelijk een andere dwaas moeten zoeken dan mij.¹⁴ Zie, dit is het ongeduld dat de aangelegenheden van deze wereld tot eenvoudige harten brengen.” Mocht gij nu op dezelfde wijze struikelen als frater C.R. hier, volhard er dan niet in, doch herinner u dat ge de dienaar en helper bent van de natuur. Verhef u daarom niet boven uw heerser, doch neem hem tot voorbeeld. En wees geduldig, aangezien ook de natuur geduldig is, wier dienaar gij zijt. En wanneer gij hierin standvastig volhardt, zult gij uiteindelijk ook met de kroon (net als anderen vóór u) van eer gekroond worden. Gij weet immers goed, dat geen enkele rozenstengel groeit zonder doornen. Hij nu, die naar de roos verlangt, moest zich ervan bewust zijn dat hij ook zo nu en dan door de doornen wordt gestoken, en met ijver dit volgende werk in acht nemen.

Wanneer gij filosoof wilt zijn
Laat dan geduld zijn intrek bij u nemen.

Wanneer gij uiteindelijk de natuur wilt volgen, moet ge niet besluiteloos zijn en blijven, doch standvastig. Zelfs wanneer God u niet onmiddellijk verhoort en de Kunst aan u onthult, zodat ge om die reden God niet langer wenst aan te roepen en de Kunst verlaat, die zelfs veracht, en de Kunstminnenden en de standvastigen helpt vervolgen: doe dit niet, doch kijk naar de natuur, wier dienaar gij zijt, en die in haar uitoefening standvastig is, en aan wie God het heeft verordineerd en waar Hij het heeft ondergebracht. Aangezien de sterren des hemels zowel als het gehele uitspannel hun baan behouden en aan ons de jaren en dagen aanduiden die God als zodanig ter vervulling

¹⁴ Markering onzeker.

verordineerd heeft in hun aard, hetgeen geen enkele handwerksman met zijn Kunst kan veranderen. Hij moet zich aan ze aanpassen. aangezien zij in hun uitoefening standvastig blijven. Nu, wanneer ook gij ertoe geroepen zijt door God, blijf standvastig. Ge zult er niet verkeerd aan doen, hoewel het zich moge ontwikkelen in een langzaam tempo. De oude filosofen waren niet besluiteloos, eerder standvastig, hetgeen kan worden afgeleid uit de Graaf van Teruis¹⁵, die niet naliet om ijverig bij God om kennis van de ware Kunst te vragen. Hoewel hij door God hierin werd tegengewerkt tot in zijn 74e jaar, is hij niet gestopt en werd hij uiteindelijk verhoord, hetgeen kan worden afgeleid uit het einde van het derde deel van zijn boek.

Frater C.R. geeft ook een mooi voorbeeld in andere dagen van zijn Scheikundig Huwelijk, wanneer hij zegt: *“Zodra ik nu de Bijbel had gelezen, was al mijn vreugde wederom verdwenen, en terwijl ik voordien vrolijk had gezongen, begon ik nu bitter te wenen. Want ik zag nog steeds alle drie de wegen voor mij, en wist ook, dat het mij na dit tijdstip was toegestaan om een weg te kiezen. Ik was echter nog steeds bezorgd, dat wanneer ik zou belanden op de meest stenige en rotsachtige weg, ik ellendig dood zou vallen. Of, wanneer de lange weg mijn deel zou zijn, ik hetzij zou verdwalen door zijwegen, of anders op de lange reis zou blijven. Noch dorst ik te hopen dat onder duizenden anderen ik zelfs maar de enige zou zijn die de koninklijke weg zou kiezen, et cetera. Daarom nam ik geduldig mijn kruis op me, ging op mijn benen staan en dacht - omdat het immers moest geschieden -, dat wanneer ik mij naar boven zou willen worstelen, ik daar voor de nacht kon aankomen. Hoewel menige, glibberige weg zich aandienende, kreeg ik het voor elkaar om ze met mijn kompas te mijden, en wilde geen*

¹⁵ Lees: ‘Bernhardus Comes Trevisanus’, ofwel: Trevigo, Graaf van der Marck und Tervis, alchemist, 1406-1490, hoewel er meer personen kunnen zijn geweest met de naam Bernhardus Trevisanus.

haarbreed wijken van de middaglijn¹⁶, hoewel de weg vaak zo ruw en onbegaanbaar was, dat ik er meer dan enige twijfel over had."

Dit getuigenis en voorbeeld tonen afdoende aan, dat wij standvastig moeten zijn. Hoewel vele zijwegen en grote zorgwekkende winden ons tegemoetkomen en zich tegen ons keren, moeten we niet wanhopen, doch liever ons kompas voor ons uit houden en op de middaglijn blijven. Dan zal God ons als een beschermer bijstaan en ons zegenen met Zijn Geest, zodat wij nimmer kunnen afwijken van de middaglijn.

Tot slot moeten we kort deze twee aspecten behandelen, die men in de alchemie voornamelijk in acht zou moeten nemen. Wij bidden dat de goedgunstige lezer niet onwillend zal zijn, dat ik dit met zo'n breedvoerigheid aan hem hebt gepresenteerd en onder zijn aandacht heb gebracht, aangezien de noodzaak het gebiedt en het de belangrijkste aspecten zijn waaruit de gehele alchemie bestaat en waarop ze gegrondvest is. Daarom was het mijn wens om ervan getuigenis af te leggen via de monden en geschriften van drie getuigen, opdat niemand kan zeggen dat ik het ongefundeerd had opgeschreven. Ik was bereid om het te versterken met zelfs nog meer getuigenissen, doch achtte het onnodig, aangezien hij die een filius Hermetis¹⁷ is, op eigen houtje de boeken van de filosofen zal lezen en ze raadplegen. Dan zal hij zeker horen, dat ze met mijn opvatting overeenstemmen; doch niet overeenstemmen met de valse boeken en processen van valse alchemisten en bedriegers, waartegen ook Bernhardus Comes von der Marck ons waarschuwt in een ander deel van zijn boek, waar hij zegt: "En gedurende mijn studie lette ik er goed op, waar meer boeken met het bovenstaande overeenstemden, aangezien ik heel goed wist, dat de waarheid en het geheimenis in boeken was vervat, aangezien waar de een veel met anderen samen vecht, wij voor hetzelfde des te beter handelen." En dacht derhalve dat dit de

¹⁶ 'meridiaan'.

¹⁷ 'zoon van Hermes'.

waarheid was, daar zij geen waarheid¹⁸ konden spreken, en zo herkende ik de waarheid, aangezien - zoals ik reeds zei - dat waar ge veel met elkander overeenstemt, de mens zal onderkennen dat daar de waarheid is. Of ik eveneens de waarheid heb geschreven, en met de opvatting van de filosofen overeenstem, kan de welwillende lezer - voor zover hij de leerstelling van Bernhardus volgt - gemakkelijk zien, en empirisch ontdekken.

Hiermede beveel ik de liefhebber van Christus en de Kunst aan in de goddelijke bescherming, en wat ik in deze Proëmio¹⁹ heb weggelaten, zal ik verder uiteenzetten in de komende Practica en het aanhangsel. Vale²⁰.

¹⁸ De hele zin is nogal onduidelijk. Mogelijk is er een verwijzing naar de valse alchemisten en bedriegers.

¹⁹ 'voorwoord'.

²⁰ 'Vaarwel'.

Practica Leonis Viridis.²¹

De filosofen zeggen: “Ubi natura desinit, ibi ars incipit”²², en dit is zeer juist en goed gezegd. Dit moet men echter niet zo opvatten als sommigen het willen begrijpen, dat waar de Kunst aanvangt, de natuur helemaal gestopt is en niets doet. Het moet worden begrepen in die zin, dat waar de natuur nu haar werkzaamheid gestopt heeft, men haar te hulp moet schieten met de Kunst en haar moet bijstaan. Want de handwerksman niets kan doen zonder, of tegen, de natuur in dit werk, en alles mét de natuur. De artifex²³ is slechts de dienaar en bevorderaar der natuur.

Wanneer wij nu de natuur moeten helpen, moeten wij daarom iets hebben waarin de natuur kan opereren. Daarom willen wij onze Practica voor ons nemen in de naam van God, and die zó helder beschrijven als het de menselijke tongen is toegestaan uiteen te zetten en te onthullen.

Wanneer gij er echter iets vruchtbaars aan wilt ontlene en wilt leren, dan moet ge op voorhand goed de generationem & mortificationem metallorum²⁴ kennen en begrijpen. Dan zult gij deze, mijn Practica, niet lezen zonder, doch met voordeel en haar werkwijze volgen. Spits daarom uw oren en neem zonder belemmering met ijver mijn woorden in acht.

R.²⁵ Neem onze Saturnus en niet het gewone lood. Doe het in een vat, van boven zeer goed verzegeld, en zet het gedurende een maand weg ad digestionem²⁶. Dan zal alles smelten en vanzelf oplossen, net als ijs in de zon. Wanneer gij echter ziet dat het nog niet volledig is opgelost, laat het dan nog een maand

²¹ ‘Toepassing van de Groene Leeuw’.

²² ‘Waar de natuur stopt, begint de kunst’.

²³ ‘handwerksman’.

²⁴ ‘het voortbrengen en doden der metalen’.

²⁵ ‘Recept’.

²⁶ ‘ter vertering’.

lang oplossen. Wanneer het nu volledig gesmolten is in een dergelijke vertering en een water is geworden, snij dan met een gloeiend ijzer de top van het vat af, tot het punt waar de monding ter hoogte is van de opbouw op de kolf. Zet de opbouw erop, zet er een opvangedeelte voor, en plak het goed dicht, zodat er geen geest uit kan gaan, aangezien het kwetsbaar en vluchtig is. En wanneer het aldus dichtgeplakt en gesloten is, zet het dan in een bak zand²⁷, geef het een vuur in de tweede graad²⁸, en laat het net zo lang destilleren tot er in fundo²⁹ geen vochtigheid meer achterblijft. Laat het dan afkoelen, maak het netjes open, en giet het water dat overgedestilleerd is - en door u in de opvangbak is verkregen -, opnieuw op de faeces, en bevochtig die goed met het water dat overgedestilleerd is, zodat ze zich goed met elkaar verenigen. Doe het opnieuw in het vat, plak het dicht zoals eerder gedaan is, en destilleer het opnieuw. Gij doet een dergelijk destilleren en opnieuw opgieten net zo lang en net zo veel tot de faeces als geheel is overgegaan, en niet in fundo achterblijft. Er kan iets van achterblijven in fundo, dat zeer zoet smaakt, als een suiker.

Wanneer gij nu dit acetum Philosophicum³⁰ hebt, ofwel mercuriaal water, neem dan de groene leeuw, verwarm voor deze een bad, en baad hem in dit aceto Philosophico. Baad hem zuiver en goed, en laat hem een dag en een nacht in zulk een water zitten. Dan zal dit water al zijn aderen wegvreten, zodat zijn bloed uit zijn lichaam in overvloed dit water zal inlopen. Wanneer hij nu een dag en een nacht in dit water heeft gezeten, en het water volledig gekleurd is met het bloed van de leeuw, spoel dan dit bloedige bad van hem af; geef hem een vers bad; en laat hem daarin nog een dag en een nacht zitten, totdat het water volledig gekleurd is met het bloed van de leeuw. Giet het weer af, en geef hem opnieuw vers water. Doe dit net zo vaak

²⁷ “Kapelle”.

²⁸ “deß andern Grade”.

²⁹ ‘in het vat’.

³⁰ Feitelijk: ‘een zuur van de filosoof’.

tot gij ziet dat de leeuw volledig als de dood gekleurd is en gestoven is, en niet langer bloed van zich wil afgeven. Aldus heeft de draak de leeuw verslagen, zich met zijn bloed verzadigd, en zich er heerlijk mee bedekt.

Neem thans deze verzadigde draak en sluit hem op in een retort met een passende opbouw en opvangedeelte, en destilleer zachtjes en goed de rest van zijn transpiratie in Balneo³¹, zodat er nauwelijks de helft van overblijft, en houd de transpiratie die gij verkregen hebt in het opvangedeelte, want ge kunt haar te eniger tijd opnieuw gebruiken, om de leeuw ermee te baden en hem te doden.

Het dode lichaam van de leeuw echter, moet ge als overbodig en nutteloos weggooien, want gij hebt niets anders nodig dan zijn bloed. Neem tot slot deze, uw draak die gij nog steeds in het retort hebt, waarvan gij de helft van zijn transpiratie hebt gedestilleerd, en giet het zuiver en goed uit in een breed glas, waar ge het met uw handen kunt bereiken. Alles wat aan het retort vastkleeft, moet ge er afschrapen en alles moet ge in het glas doen. Sluit het goed af, en laat het aldus een dag lang staan en rusten. Aldus hechten kristallen zich beneden rond het glas. Zuig dan de vochtigheid van ze vandaan, neem de aangehechte kristallen met een mes van het glas, en doe ze op een papier en laat ze aan de lucht drogen.

Dank nu God uw Schepper voor zijn genade, dat Hij u zover heeft laten komen, want nu hebt gij de ware bron van de Comitis Bernh.³², waarin de koning zijn intrede heeft gedaan. Deze bron heeft de koning zuiver en buitengewoon vrolijk gemaakt.

Dit is de ware hertogin over wie Frater Christian Rosenkreuz op de derde dag van zijn Scheikundig Huwelijk aangeeft³³: *“Hoewel de beide andere dames een blanke huid hebben, kunnen zij niettemin niet worden vergeleken met deze hertogin,*

³¹ ‘in het bad’.

³² ‘Attendant Bernhardus’.

³³ Nu ontbreken aanhalingstekens.

aangezien zij meer spiritueel dan werelds is en voortdurend naar de hemel kijkt.” Over deze hertogin schrijven de filosofen veel, zoals Salomō Trismosin ad Theophrastum discipulum³⁴: “Ik hoor en heb mij laten vertellen dat gij Philippe³⁵ met vele Kunsten aan het werk hebt gezet, en volmaakte metalen probeert te vinden, hoewel gij niet moogt hopen er iets in te vinden, et cetera. Ik zal u echter de groene leeuw aanbevelen.”

Alius³⁶ Philosophus:

“Nullo tamen modo poteris lapidē praeparare absque Deonech³⁷ viridi & liquido, quod videtur in mineris nostris nasci. O benedicta ergo viriditas, quae cunctas res generas, crescere & germinare facis, unde noscas, quod nullum etiam vegetabile atque fructas nullus apparet germinado, quin sitibi³⁸ viridis color.”

Arnoldus³⁹ in Rosario magno:

“Door vergelijking wordt deze steen een erts genoemd door de filosofen, en toch is het geen erts, en toch het erts der filosofen.”

Alius Philosophus:

³⁴ ‘Salomon Trismosin aan zijn leerling Theophrastus’, dat wil zeggen: Paracelsus. Tegenwoordig wordt Trismosin niet beschouwd als de leraar van Paracelsus. Het is onduidelijk wat als het werkelijke citaat moet worden gemarkeerd.

³⁵ Vermoedelijk Philipp Sömmering, frauduleus alchemist, ?-1575.

³⁶ ‘Een andere’.

³⁷ De allegorische koning Duenech riep de hulp in van de arts Pharut om hem van zijn melancholie te bevrijden. Pharut = Hebreeuws voor ‘fruit’. *Theatrum Chymicum* (zesdelig compendium van alchemistische geschriften), III, pp. 756-757, Lazarus Zetzner, Oberursel, 1602. Zie ook gedicht en tekst hieromtrent in Michael Maier, *Chymisches Kabinet*, Zinnebeeld XXVIII.

³⁸ Lees: ‘si tibi’.

³⁹ Vermoedelijk Arnoldus de Villanova, arts, chemicus, natuurkundige en alchemist, 1235-1311.

“Onze steen is een steen, en niet een steen; een Venus en niet een Venus; een goud en niet een goud.”

Item Bernh. Trevifs.:⁴⁰

“Nostra medicina fit ex duab[...]⁴¹ rebus unius essentiae, id est, ex unione mercuriali fixa & non fixa, spirituali & corporali, frigida & sicca, calida & humida, neque ex alia re fieri potest.”⁴²

Theophrastus:

“Ik kan u het kwik op geen enkele andere manier doen begrijpen dan via de groene leeuw. De wortel van alle schepselen is groen. Want uit de groenheid komt de zwarteheid voort, en uit de zwarteheid de witheid, en uit de witheid de roodheid.”

Ja, het is het ware en werkelijke dubbele kwik, aldus opgehemeld door Bernh. Trevis.: “Het is ook deze kleine bron waarin de koning van het land getreden is om te baden.”

Met dit thans genoemde citaat zult gij afdoende in staat zijn om te zien wat materia lapidis⁴³ is, en hoe men het in de eerste voorbereiding van dit werk moet hanteren en ermee omgaan.

Bewaar daarom dergelijke gedroogde deeltjes met volledige ijver, want het proces van het eerste werk is daarin volledig voltooid, en daardoor is de leeuw schoon en helder gereinigd. Want het is slechts zijn bloed of anima en de gluten van de witte adelaar, want de corpora⁴⁴ zijn van geen nut. Ook moet er

⁴⁰ Lees: ‘Bernhardus Trevisanus’.

⁴¹ De tekst is beschadigd.

⁴² “Ons medicijn is opgebouwd uit duale stoffen die in essentie één zijn, dat wil zeggen: vanuit de vereniging van vast en vloeibaar kwik, het mentale en het lichamelijke, koud en droog, warm en vochtig; en van andere dingen is het niet mogelijk.” De indeling van koud en droog, et cetera, is gebaseerd op Galenus, 130-200 n. Chr.

⁴³ ‘materie van de steen’.

⁴⁴ ‘lichamen’, deeltjes in de breedste betekenis van het woord.

niets onzuivers in ons werk komen, en er is ook slechts één materie, hoewel er twee waren, doch beide zijn voortgekomen en ontsproten uit één wortel, en toch zijn het er drie. Want het is zwavel, zout & kwik. In dit ene zijn ook vier en vijf begrepen, die de vier elementen zijn en ook de quinta essentia ervan, zoals gij klaarblijkelijk zult zien en ervaren in de andere voorbereiding van dit werk.⁴⁵

Dit moet dus genoeg zijn voor de voorbereiding van de stoffen voor ons werk. Nu volgt verder hoe men in de andere werken zou moeten handelen en ermee voortgaan, hetgeen door de filosofen enkel kinderspel en een karweitje voor vrouwen genoemd wordt.

⁴⁵ Vergelijk: "Deze spirituele tussenstof is de ziel, ofwel de vijfde essentie (quinta essentia), omdat die niet is opgenomen in de vier stadia der materie die de vier elementen worden genoemd, maar een vijfde element vormt, of een hogere staat van materie die voor de stoffelijke zintuigen waarneembaar is." Heinrich Cornelius von Nettesheim (Agrippa), 1486-1535, *De Occulta Philosophia Liber I, II, III, IV*, 1510.

Secunda Praeparatio, operis Philosophorum.⁴⁶

De zeer machtige en zeer wijze koning Geber zegt: “Voor onze steen hebben wij slechts een stof nodig, een vat, een vuur. En het is slechts een steen, doch rood en wit. Want wanneer gij niet eerst wit maakt, kunt gij evenmin rood maken.” Dit wordt ook bevestigd door een andere filosoof in dit werk: “Hac res est una, vis solum coctio sola.”⁴⁷

En onder de filosofen is er een die zegt: “Het is slechts een bron op aarde van waaruit dit water genomen worden, en de bron is in India, en de filosofen hebben met grote inspanning, door de genade van God de Almachtige, deze edele bron gevonden. En deze bron ligt op een zeer geheimenisvolle plek en heeft een grote uitstroming, zodat zijn water over de gehele wereld uitvloeit en aan iedereen bekend is. Doch niemand kent de ware grondslag⁴⁸ tot in welke mate en langs welke weg hij tot deze bron kan geraken, en slechts een paar mensen kennen de oorsprong van deze bron. Slechts de magiërs en kinderen van Hermes weten de weg naar India en de edele bron te vinden. En hij die niet de ware bron kent, zal nooit tot de werkelijke Kunst geraken. Daarom is het een water in zure vorm, dat wil zeggen: zuur en moeilijk te vinden, vooral voor hem die het niet kent. Ook is ditzelfde water van nature zuur en bitter, zodanig, dat niemand ervan kan genieten. Dientengevolge wordt het slechts door weinigen gebruikt, want iedereen beschouwt het als inferieur, en vanwege zijn grote inferioriteit kan vrijwel niemand tot de Kunst geraken, noch zijn grote deugd opmerken, omdat de vier elementen er net zo⁴⁹ in zijn verborgen, et cetera. Daarom lost het de natuur op, en verheldert het de natuur, en stelt het de natuur samen, hetgeen niets anders op aarde kan

⁴⁶ ‘Tweede voorbereiding, werk van de filosoof’.

⁴⁷ ‘Dit ding is één, slechts één kracht, slechts gekookt’.

⁴⁸ “Grund”, dus ook ‘reden’, ‘aarde’, ‘oorzaak’, ‘motief’.
Grammaticaal loopt de zin niet goed.

⁴⁹ Onduidelijk waar het citaat eindigt.

doen zoals slechts dit water het doet, dat door God geschapen is.⁵⁰

Theophrastus:

“Gij moet de bron schoon boenen en uitscheppen, tot en met de faeces superfluas⁵¹, en slechts met het zuivere deel uw werk bewerkstelligen, zodanig, dat gij niet de gehele rode leeuw neemt, doch slechts zijn roodgekleurde bloed; niet de gehele witte adelaar, doch slechts de witte gluten van de adelaar; niet het gewone kwik, doch de filosofie; niet de onreine Eva, doch de prachtige onbevleete Mariam⁵², onze mineram⁵³. Aan dit alles kunt gij ogenblikkelijk zien, als in een spiegel, dat de eerste voorbereiding moet voorafgaan voordat gij het werk volledig kunt aanvangen.”⁵⁴

Ga daarom met dit werk voort, en neem in de naam van de hooggeprezen heilige Drieëenheid deze zuivere en kuisse Mariam ofwel onze mineram, die gij gezuiverd en verkregen hebt in het eerste werk, want dat is de enige materie die door alle filosofen zo geprezen wordt; en doe het in een vat van goed glas dat sterk gevormd is en als een fiool. Doe er uitsluitend de bovengenoemde materie droog in. De filosofen zeggen namelijk, dat er niets vreemds en onzuivers in ons werk terecht moet komen.

Sluit nu een dergelijk instrument goed en stevig af cum sigillo Hermetis⁵⁵ (hetgeen iedere laborant goed weet te doen), en omgeef het allereerst met een oude eikenboom, die de hitte van

⁵⁰ Aangezien aanhalingstekens in de Practica vaak ontbreken, is het onzeker waar dit citaat eindigt. Vermoedelijk hier. Ook ontbreekt het onderscheid tussen paragrafen en geciteerde auteurs. Ik heb aanpassingen gemaakt op basis van wat logisch lijkt.

⁵¹ ‘overbodige restant’.

⁵² ‘Maria’, gedeclineerd.

⁵³ ‘onze mijn’, gedeclineerd.

⁵⁴ Onzeker waar het citaat eindigt.

⁵⁵ ‘met het zegel van Hermes’, dus ‘hermetisch’.

de zon voor zijn rekening neemt en zijn schaduw geeft, en daarna met een muur er helemaal omheen, opdat de jonge koeien en andere wilde dieren of vogels het niet opdrieken, of zich erin gaan baden. Dit kan men vinden bij Bernh. Trevisano⁵⁶ Comite over het merg in zijn vierde boek, dat getiteld is de ‘Parable Bernhardi’.

Plaats hierna een dergelijk goed gesloten en ommuurd servies in een rechte athanar⁵⁷ die hiervoor bestemd en hanteerbaar is, en geef het een gematigd en zacht vuur in de eerste graad, en laat het aldus staan. Dit is namelijk hoe het zou moeten zijn, en dit is hoe ook de filosofen en de natuur het willen hebben, hetgeen een filosoof in explicatione montis philosophorū⁵⁸ heeft aangeduid met dit vers:

“Ter rechter zijde voor u opdoemt
Lepus⁵⁹, als in de alchemie genoemd
Van de Kunst evenzeer en een prachtige witte
Onderzocht is het door de graad van hitte

Ter linker zijde treft men zeker aan
Wat onder de ware clavis artis⁶⁰ worde verstaan
Net zoals een kip een kuiken uitbroedt
Is vereist dat men dit werk voorzichtig doet.”

Alius Philosophus in novella pretiosa margaritae⁶¹ beschrijft dit eveneens zeer schoon in de volgende verzen:

⁵⁶ Bernardus Trevisanus, Paduaans edelman en alchemist, 1406-1490.

⁵⁷ Een soort vat.

⁵⁸ ‘Filosoof die uitleg geeft over de berg van de filosofen’. Er is een prachtige afbeelding ‘De Berg der Adepten’, van Steffan Michelspacher. Deze kan men vinden in de ‘Geheime Figuren der Rosenkreuzer’, Altona, 1785.

⁵⁹ ‘Haas’.

⁶⁰ ‘Sleutel tot de kunst’.

“Hij toonde mij terecht een klein vertrek
Het had in het midden in zijn tuin een plek
Drievoudig was het daar omgeven
Was niet te heet, zal te koud niet zijn
Warm en vochtig, en zeer fijn
Doch zeer beschut, dat toegegeven

Luchtig getemperd, zeer gepast
Onbrandbaar en veranderlijk was't
Dampachtig, zo wil hij het heten
Zo lost het op⁶², rustig en fijn
Te overweldigend moet het evenwel niet zijn
Zei hij, wanneer men er alles van wil weten.”

Item.

”Tot slot raad ik aandacht aan
Wat ik in de tuin wijselijk achter slot heb gedaan
En tot mijn kamer beleg
Was mooi gesloten en niemand last aandoet
Nu gij gezien hebt hoe het moet
Ga ik daarmee van deze plek weg.”

Wanneer gij nu overeenkomstig deze lering alles hebt gesloten
en naar behoren toegepast, laat het dan in deze warmte staan.

⁶¹ ‘Een andere filosoof in de novelle over de kostbare steen’. Het werk ‘Margarita preciosa novella’ wordt toegeschreven aan Petrus Bonus Lombardus, arts, schrijver over alchemie, 14e eeuw n. Chr.: ‘Een verhandeling betreffende de schat en uiterst kostbare steen van de filosoof, Over de methode en het proces van deze goddelijke Kunst; Met observaties ontleend aan de werken van Arnoldus, Raymondus, Rhasis, Albertus en Michael Scotus, Eerst gepubliceerd door Janus Lacinius, De Calabriër, met een Uitgebreide Index’, plm. 1330 n. Chr.

⁶² “digeriret”.

Gij moogt er niets aan toevoegen, en het slechts voortdurend in deze graad van vuur houden. De natuur werkt namelijk zelf, net als wanneer gij voor een kip niets anders zoudt doen dan voor haar zorgen met het benodigde voedsel en drank, opdat ze ijverig op het nest blijft en broedt. Want door de warmte die zij de eieren geeft met haar voortdurend zitten, zullen er na de voltooide tijd jonge kuikens uitkomen, voor zover gij goede eieren hebt aangewend.⁶³ Geef dus ook in dit werk uw aandacht uitsluitend aan het vuur, opdat het goed wordt onderhouden. Daarom zeggen de filosofen dat het een karweitje voor vrouwen is en kinderspel.⁶⁴ Inderdaad, en het is ook zo eenvoudig, dat

⁶³ Michael Maier says: “Ook de eieren van de filosofen zijn zodanig, dat zij zich binnen de andere van hun geslacht laten brengen, als ze maar in een juiste, gematigde en bestendige warmte worden gehouden, waarvan de kip met haar broedsel ons een waar voorbeeld geeft.” Chymisches Kabinet, Toelichting XXX. En: “Niettemin hebben de filosofen het ei altijd verzwegen, en er nooit melding van gedaan van welke vogel het afkomstig is.” Ibid., Toelichting VIII.

⁶⁴ In de ‘Sende-Brief An Die von Gott hocherleuchtete und begabte der Natur verständige sehr vortreffliche Hn. Hn. des Decemvirats Der Fraternität des so genanten Rosen-Creuzes’, et cetera, et cetera (‘Zendbrief aan de door God zeer verlichte en begaafde, in de natuur bedreven, zeer voortreffelijke tien Heren van de Broederschap van het zogeheten Rozekruis’), I.N.J., 1705, wordt gezegd: “Een graf der levenden dat ook de doden wekt / Een waarlijk kinderspel en een goed vrouwenwerk / Een ding dat zich tot ieder ding uitstrekt / Het droge water ondersteunt de wijze sterk.” In deze passages wordt Latona gekoppeld aan het begrip ‘vrouwenwerk’. Hier kan opnieuw een duidelijke link worden gevonden met het werk van Michael Maier - die overigens uitgebreid de rol en betekenis van Latona uitwerkt: [“Jupiter (...) had zijn vader van de troon gestoten en hem zijn mannelijkheid ontnomen, opdat hij geen kinderen meer zou kunnen verwekken. Uit het mannelijk lid dat in zee was geworpen, ontsproot de schone vrouw Venus, en uit Jupiter - het witte lood - stammen alle overige planeten, te weten: Mars (uit Juno); Mercurius (uit Maja, de dochter van de Mauritaanse berg Atlantis); Maan en Zon (uit Latona). En alleen deze vier worden enkel door een eenvoudige

het door een boer zou kunnen worden uitgevoerd, wanneer het hem getoond zou worden. Dit wordt ook betuigd door Theophrastus, wanneer hij zegt: “Er is geen boer die zo zonder rede is, dat hij onze steen niet zou uitwerken, wanneer het hem getoond zou worden.”

Zij allen zeggen dit en duiden dit aan betreffende deze laatste voorbereiding, en niet betreffende de eerste. Want net zoals de eieren slechts warmte vereisen, zal de uitkomst jongeren opleveren, doch in de aanvang is een andere voorbereiding nodig, opdat gij goede eieren moogt verkrijgen. Gij moet namelijk een goede haan hebben en een hen, die naderhand de eieren legt. Het heeft namelijk geen zin wanneer de eieren, gelegd door de hen, uitgebroed worden als er geen haan bij de hen is geweest. Wanneer ook in dit werk geen juiste zuivering is geweest, en geen samenkomst van mannelijk en vrouwelijk zaad heeft plaatsgevonden, zoudt ge in de andere voorbereiding weinig vruchtbaarheid bereiken.

Wanneer gij nu voortgaat met deze graad van het vuur, zal de materie beginnen op te lossen en dag na dag steeds wateriger worden, en gezien worden als een eiland, aangezien de onopgeloste materie in het opgeloste water zwemt, zoals een eiland in de zee ligt. Ga daarom voort, en uiteindelijk zal dit eiland volledig oplossen en water worden, doch na de oplossing weer tot op zekere hoogte droogheid worden. Dan zal putrifactio⁶⁵ een aanvang nemen en begint de materie geleidelijk zwart te worden, totdat ze tot slot volledig zwart wordt. Wanneer dit gebeurt, verheug u en dank God uw Schepper, want deze zwartheid is het ware begin van deze steen, zoals de filosofen er veelvuldig over schrijven.

vrouwenarbeid, te weten het koken, aan het licht gebracht. Onder het koken versta ik de rijping en de ruwe en grove afzonderlijke delen die in het filosofische glas door het vuur worden bereid.” Chymisches Kabinet, Toelichting XXII.

⁶⁵ ‘verrotting’.

Hermes, een vader van alle filosofen, zegt: “Wanneer gij uw Corpus waarneemt, dat het volledig zwart is geworden, als pek, dan moet ge weten dat gij goed gearbeid hebt.”

Theophrastus:⁶⁶

“Laat het net zo lang in de athanar staan, vooral zonder enige toevoeging, tot het bovenaan begint op te lossen, en een eiland gezien wordt in het midden van het meer, dat dagelijks afneemt en tot slot zo zwart wordt als schoensmeer. Deze zelfde zwartheid is de vogel die 's nachts zonder vleugels vliegt, omdat ook de eerste hemelse dauw door voortdurend koken en opstijgen en afdalen in een zwartheid het hoofd van de raaf heeft omgedraaid⁶⁷.”

Bern. Trevis. zegt in zijn parabel: “Nadat de koning een tijdje in de bron was geweest, kleepte hij zich in een zwart zijden gewaad, dat zijn eerste dienaar, Saturnus, op zijn bevel had opgeslagen.”⁶⁸

Deze zwartheid is de ware Mercurius Philosophorum & prima materia lapides⁶⁹. Ga daarom voort in deze graad van het vuur, en laat het u niet dwarszitten dat ze nu als dood is en volledig zwart, aangezien dat de volgende poort is tot de hal van het Scheikundig Huwelijk, zoals het ook is aangekondigd op andere dagen van het Scheikundig Huwelijk. Want wanneer gij niet

⁶⁶ Vele citaten in de Practica kunnen als zodanig moeiteloos worden herkend, maar - zoals hier - zijn er gevallen waarin het onduidelijk is. Hermes was hierboven geciteerd, doch zonder aanhalingstekens, en nu wordt ‘Theophrastus’ in het midden van de pagina geplaatst, zodat men zou kunnen aannemen dat de tekst daarna een citaat is. En daaronder komt Bernhardus Trevisanus naar voren, doch niet in het midden van de pagina, maar hij wordt niettemin geciteerd.

⁶⁷ “verkehret”. Ook: ‘veranderd’.

⁶⁸ Onduidelijk waar het citaat eindigt.

⁶⁹ ‘kwik van de filosofen en eerste materie van de steen’.

eerst zwart maakt, kunt ge evenmin wit maken. Wanneer gij nu aldus voortgaat, zal het na 40 dagen beginnen te kleuren en van een grijze kleur worden. En na nog eens 40 dagen zal het volkomen wit worden. Laat het dan nog een maand staan. Het wordt dan hard en prachtig wit, als het prachtigste albast.

Dan hebt gij, als ge wilt, wederom een werk voltoerd, aangezien deze witheid de steen der wijzen is. Wanneer gij die fermenteert en er daarna mee kleurt⁷⁰, kunt ge de vier lagere metalen transmuteren, te weten kwik, lood, tin en koper, in goed en stabiel zilver.

Dit nu is het albedo of de witte steen die in de parabel van Bernh. het hemd van de koning genoemd wordt. De Rosarius⁷¹ noemt het in zijn Duitse gedichten een keizerin, wanneer het zegt:

“Hier werd geboren de rijke, edele keizerin

De filosofen zeggen dat zij gelijk haar dochter is.”

En andere filosofen schrijven met de volgende woorden over deze wijze aldus: “Et hic nascitur nobis filius, & efficitur albissimus, & vocabitur nomen ejus Elixer.”⁷²

Daarom wordt hier waarlijk een groot geheim aangeduid, dat niet onthuld moet worden aan enige kwaadaardige mens, en slechts geheim moet worden gehouden bij de filosofen, aangezien deze Kunst de macht heeft om de eenvoudige metalen tot hogere te maken, de onvolmaakte tot vervolmaking. En wanneer het een kwaadaardig menselijk wezen in handen valt, is het niets anders dan een zwaard in de hand van een verstandeloos menselijk wezen dat kritiekloos schade aanbrengt aan iedereen.

Daarom moet men er stil en in het geheim mee omgaan en moet God om genade worden gebeden, opdat Hij hier ook de

⁷⁰ “damitt tingirest”. ‘Tingieren’ is ook: ‘extraheren’, maar gezien het woord ‘damitt’ lijkt dat niet bedoeld te zijn.

⁷¹ Rosarius Philosophorum, alchemistisch werk, 1311.

⁷² ‘En deze is geboren als onze zoon, & tot de witste gemaakt, & men zal hem Elixer noemen’.

toename gunt. Want dit is een groot iets, aangezien de Kunst hier de natuur verre overtreft, tot het niveau dat het geproduceerde zilver door deze Kunst veel volmakter is dan hetgeen uit de aarde wordt genomen, zoals vervat in de filosofische uitspraak, en toch voortgebracht kan worden door een eenvoudige Kunst. Daarom schrijven de filosofen met de volgende woorden: “Dealbate ergo Latonem & libros rumpite, ne rumpantur corda vestra, quia ars nostra levis est, & levi indiget subsidio.” Hoewel de Kunst eenvoudig is, en eenvoudige hulp nodig heeft, toch moet hier ijverig worden gemarkeerd⁷³, want deze eenvoudige hulp en eenvoudige Kunst moeten goed in acht worden genomen. Want hoewel de witte tinctuur ofwel het elixer gereed is, kan het nog steeds niet worden gebruikt, tenzij men het van tevoren via competente methoden en middelen de corpora⁷⁴ heeft doen binnengaan, terwijl het gezuiverd en clarificeret⁷⁵ is van alle overbodigheden en onzuiverheid.

Daarom kan het in het geheel niet binnendringen in het metaal zonder een gist. En zelfs al zou het een geheel jaar in de stroom staan met het metaal, zou het werkelijk eerder door het vat of het instrument heen kleuren waarin gij het metaal smelt, dan zonder gist in het metaal. Wees waarlijk ook voorzichtig dat gij dit elixer niet met een onzuiver metaal fermenteert, anders zult gij niet veel van waarde bereiken, aangezien dit medicijn zuiver is. Dit is dus waarom gij een zuiver en fijn zilver eraan moet toevoegen.

Hoewel ik hier gesteld mag hebben dat iemand met dit witte elixer andere metalen kan kleuren en transmuteren, toch is het niet zeer raadzaam om dat te doen, aangezien het slechts in zilver de andere metalen kan transmuteren. En wanneer gij voortgaat, kunt ge thans in een korte tijd de rode tinctuur verkrijgen en ontvangen, en gij behoeft geen enkele andere

⁷³ Zin is onduidelijk.

⁷⁴ ‘lichamen’.

⁷⁵ ‘helder gemaakt’.

werkzaamheid meer dan dat ge van hieruit voortgaat; en dit vindt als volgt plaats:

Ich nun zwar alhie gesezet habe / das man mit diesem weissen Elixir tingiren vñ andere Metall transmutiren kan / so ist es doch nicht gar rathsam zu thun / dieweil es nur in Silber die ander Metall transmuri- ren kan / vñd so du fortsehrest nun in fur- her zeit / die rothe tinctur erlangen vñd be- konnten kanst / vñd darffst keine andere Ar- beit mehr / als das du ferner fort sehrest / vñd das geschicht also.

Wanneer nu de witheid verschenen is, en gij met het vuur bent voortgegaan, zal de witheid na 40 dagen veranderen in een geelheid. Wanneer zulk een geelheid verschijnt, maak dan het vuur één graad sterker dan voorheen, want nu kan het⁷⁶ een beetje meer hitte verduren en moet het ook een sterker vuur hebben, wanneer gij het tot de juiste en volmaakte rijping wilt brengen.

Laat het na deze geelheid nog een 40 dagen in deze tweede⁷⁷ graad van het vuur. Dan zal het een roodheid verkrijgen, en na opnieuw 40 dagen zal het zelfs bloedrood worden. Laat het dan nog een maand of twee staan en, denk erom, open het glas in tussentijd niet. Dan zal het zelfs nog mooier worden, en gij zult des te zekerder zijn van de fixatie.

Wanneer dit alles heeft plaatsgevonden, laat dan het glas heel geleidelijk afkoelen, en haal het medicijn eruit. Doe een beetje ervan op een gloeiend plaatje zilver⁷⁸ en laat het uitvloeien.

⁷⁶ Het elixer.

⁷⁷ “in diesen andern Grad”. In de oude Duitse teksten wordt de rangorde van ‘ten eerste, ten tweede, ten derde’, vaak weergegeven als: ‘Erstlichen, zum Andern (en niet: ‘zum Zweiten’), zum Dritten’.

⁷⁸ “Silberblech”.

Wanneer het zonder rook vloeit, als was, is het medicijn volmaakt en de tinctuur gereed om te zuiveren, te versterken en zowel de mens als de metalen te vervolmaken.

Wanneer het echter rookt, moet het er opnieuw in worden gedaan, en langer blijven staan, totdat het genoeg gestold is. Wanneer het echter uw toets doorstaat, niet rookt, en gestold is, is het goed bereid en hebt gij een schat waarvoor met de rijkdom van de gehele wereld niet kan worden betaald.

Dit is het ware gouden boek dat Bernhardus voor elkaar heeft gekregen door debatteren, en dat daarna van hem is afgefallen in de kleine bron, hetgeen men in zijn parabel kan lezen.

De Rosarius noemt dit medicijn in zijn Duitse verzen een koning, wanneer het als volgt spreekt:

“Hier is geboren de koning van eer
Boven hem kan er geen hogere zijn.”

Dit wordt ook bevestigd door andere filosofen, wanneer zij zeggen: ”Quod hic generatus fit Rex triplici Diademate coronatus, fulgens ut Sol, lucens clarius carbunculo, fluens ut cera, perseverans in igne, penetrans & retinens argentum vivum, ipsumque in fulvum Leonem convertens.”⁷⁹

Dit elixer kan men nu gebruiken met groot voordeel en bovennatuurlijke uitwerking op het menselijk lichaam en de gezondheid. Wanneer gij het echter wilt toepassen op de metalen, om er de lagere mee op te waarderen, moet gij het eerst een gist⁸⁰ geven van goed en zuiver goud, aangezien het zonder gist niet in enig metaal kan binnengaan. Hoe men evenwel moet vergisten, daarover hoef ik niet te schrijven, aangezien Frater Basilius Valentinus het in zijn laatste clave⁸¹

⁷⁹ 'Wat dit voortbrengt, is de drievoudig gekroonde koning, stralend als de zon, helderder schijnend dan de karbonkel, stromend als was, volhoudend in het vuur, het kwikzilver doordringend en behoudend, en dit transformerend in een rode leeuw'.

⁸⁰ “fement”, een zetzout.

⁸¹ Klaarblijkelijk een verwijzing naar zijn ‘Duodecim Claves Philosophicae’ (‘Twaalf Filosofische Sleutels’), oorspronkelijk

helder en duidelijk heeft beschreven, waar iedereen die het niet weet, het kan lezen.

Wanneer nu het gist eraan toegediend is in de juiste volgorde en voltooid is, neem dan een deel van dit bereide en gefermenteerde medicijn, en werp het op duizend delen van een ander onzuiver, gesmolten metaal, en laat ze een half uur worstelen met elkaar. Dan hebt gij een goed, stabiel goud in alle experimenten.

Wanneer echter dergelijk goud nog steeds zou koken, moet men meer bijvoegen van het metaal dat men heeft gekozen om gekleurd te worden, net zo lang tot de tinctuur volledig verenigd is met de metalen, en de ware snelheid bereikt is.

Wanneer daarom het ingeworpen medicijn met de metalen een halfuur heeft staan mengen, moet men met een ijzeren draad in de pan grijpen. Datgene wat er dan aan blijft hangen, moet men op een ijzeren aambeeld zeer dun hameren. Dan ziet men zeer snel of het nog inelastisch is of niet, waarmee men dan tevens kan onderzoeken of meer metaal zou moeten worden toegevoegd, en zo ja, hoeveel.

Ook moet worden opgemerkt, dat bij de projectie het vuur bovenaan groter moet zijn dan op de bodem. Anders zou de tinctuur meer naar boven dan naar beneden gaan, en niet juist uitvoeren wat ertoe behoort.

En hiermede zijn het proces van het witte en rode medicijn, alsmede alle bijkomende verrichtingen, zoveel als bereikt kan worden, beschreven en zo actief mogelijk voltooid, over iets dat in een vat, in een oven en een mate⁸² van vuur, het geprezen werk, verricht is.

Moge daarom iedereen die mijn boekje verkrijgt, erin slagen dat hij dit in stilte bewaart, overeenkomstig alle filosofische opvattingen, aangezien de wijze koning Salomo spreekt: “Sapientes abscondunt scientiam, os autem stulti confusioni est

opgenomen in 'Ein kurlz summarischer Tractat, von dem grossen Stein der Uralten (...)', Eisleben, 1599.

⁸² Ook 'voorschrift', 'wijze van handelen'.

proximum.»⁸³ En moge hij vervolgens God de Almachtige danken met gebed, dag en nacht, van wie hij een dergelijke wijsheid heeft ontvangen, opdat die moge leiden tot Zijn glorie, eer en lof en vooruitgang van de burens, opdat hij niet Gods ernstige straf op zich laadt voor het toepassen van een dergelijk geheim voor grandeur en ambitie. Want het is niet voor niets een donum Dei⁸⁴ genoemd door de filosofen, omdat zij onderkend hebben dat zij het van God hebben ontvangen, die de gehele bron van alle wijsheid is, die aan alle filii dignis hujus doctrinae⁸⁵ geluk, glorie en zegen geeft, opdat zij mogen worden aangewend tot lof van God en vooruitgang van de burens, en dat alleen God de eer wordt gegeven. Hij behoort eer te ontvangen, waardering en lof, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

⁸³ ‘De wijzen verbergen hun kennis, doch de mond van een verwarde dwaas is een buur’, of: ‘is een nabij iets’.

⁸⁴ ‘gift van God’.

⁸⁵ ‘waardige zonen van zijn leerstelling’.

Appendix sive Explicatio⁸⁶ van het Scheikundig Huwelijk.

De zeer verlichte man Gods, Frater Christian Rosenkreutz, schrijft in zijn Scheikundig Huwelijk als volgt: *“Om één uur voor Pasen zat ik aan een tafel, waar ik gewoontegetrouw nederig van gedachten wisselde met mijn schepper in mijn deemoedige gebed, en nadacht over vele grote geheimenissen, waarvan de Vader des Lichts mij niet weinig had getoond. Nu ik mij had voorgenomen om met mijn prachtige kleine Paaslam een ongedesemde, onbesmette koek in mijn hart te bereiden, kwam er plotseling zo’n vreselijke wind ergens vandaan, dat ik slechts aannam dat de berg, waarin mijn kleine hut was uitgehouwen, door grote kracht zou exploderen.”* Dit betekent, dat wanneer iemand hoogst waakzaam is, de duivel des te meer erop uit is om hem te grazen te nemen. *“Echter, nu dit en soortgelijks van de duivel, die mij veel verdriet bezorgd had, mij niet werd aangedaan, vermande ik mijzelf en bleef bezig met mijn meditatie totdat - hetgeen ik niet gewend was - iemand mij op mijn rug aanraakte, wat mij zo’n schrik bezorgde, dat ik mij nauwelijks durfde om te draaien en te kijken. Toch hield ik mijzelf in bedwang zo veel als de menselijke zwakheid onder dergelijke omstandigheden kan opbrengen. En toen dat iets verscheidene keren aan mijn hemd trok, draaide ik mij om, om te kijken. Daar was een prachtige vrouwelijke gestalte, Sapientia aut vera Philosophia naturalis⁸⁷, wier gewaad geheel blauw was en versierd met vele gouden sterren als de hemelen. In haar rechterhand hield zij een gouden trompet.”⁸⁸* Dit

⁸⁶ ‘Aanhangsel of Uitleg’.

⁸⁷ ‘Wijsheid of de ware natuurlijke Filosofie’.

⁸⁸ Hier wordt op gezinspeeld in de ‘Ara Foederis Theraphici F.X.R.’ (‘Het miskende altaar der geneeskundigen van de Broederschap van het Rozekruis’), Raphael Eglinus en Johannes Bureus, 1616, waarin gezegd wordt: “Daarom doen wij in onze geschriften een beroep op menig geleerd man”. De titelpagina van de Fama Fraternitatis, 1615,

betekent, dat hij die werkelijk haar wijsheid zoekt, en die ook vindt, tot grote eer verheven zal worden, en dat zijn wijsheid door de gehele wereld zal weerklinken, als het schallen van een trompet, en rijke beloning geeft. *“Zij heeft een naam die aan haar bevestigd is: Fama⁸⁹, hetgeen ik goed kon lezen, doch herhaaldelijk werd mij gezegd die niet te onthullen. In haar linkerhand had zij een grote bundel brieven, scripta Philosophica, in alle talen, die zij (zoals ik later te weten kwam) naar alle landen moest brengen. Zij had ook grote, prachtige vleugels - met overal grote ogen - waarmee zij kon opstijgen en sneller kon vliegen dan een adelaar.”* Waarlijk, de witheid heeft vleugels en overal ogen waarmee ze kan opstijgen en zien; waar wij, met onze ogen en lichamen stoffelijk gesproken normaal niet kunnen komen. *“Ik zou meer over haar kunnen neerpennen, doch aangezien zij slechts een korte periode bij mij verbleef, en alle opwinding en verbazing nog in mij huisden, moet ik het daarbij laten. Want zodra ik mij had omgedraaid,*

zegt dan ook: “Fama Fraternitatis (...) an alle Gelehrte und Häupter in Europa geschrieben” (‘De Roep der Broederschap (...) aan alle geleerden en hoofden in Europa geschreven’). De Ara Foederis zegt voorts: “Met brieven en door eigen hand / Hoewel onze namen niet bekend zijn, / Die bekend zijn bij menig filosoof / Menig chemicus, menig Arts / Menig Geestelijke, menig waardig man / Kent het geluid van onze trompet.” De trompet kan ook verwijzen naar de ‘De Alchimia opuscula complura veterum philosophorum’, Deel 2, Clangor Buccinae (‘Het Geluid van de Hoorn’), Francoforti, Cyriaci Iacobi, 1550. Dat werk bevat ook het Rosarium Philosophorum, geschreven door diverse geleerden. Elders wordt gezegd: “In de Romeinse mythologie was de godin Fama een vriendelijk, gevleugeld scheepsel dat een trompet vasthield, nooit sliep, altijd luisterde en snelvoetig was. Onder de goden en godinnen was het haar voornaamste taak om alles wat zij zag of hoorde, te herhalen; eerst met fluisteringen, daarna in zacht gesproken woorden, daarna steeds luider wordend, totdat zij de aandacht trok van de gehele wereld.” A.M.O.R.C., Rosicrucian Forum, 2e kwartaal, 2014.

⁸⁹ Als zodanig niet genoemd in de editie Lazarus Zelgner.

bladerde zij door haar brieven heen, en toonde er uiteindelijk een briefje uit, dat zij met een groots gebaar op de tafel legde. En zonder een woord is zij van mij vertrokken. Terwijl zij echter opsteeg, heeft zij zo krachtig in de trombone geblazen, dat de gehele berg ervan weerklonk, en ik nadien bijna een kwartier lang nauwelijks mijn eigen woord kon horen." Dat wil zeggen, dat nadat de ware filosofie had weerklonken, de gehele wereld ermee vervuld werd, waarover de andere filosofen, die ten opzichte van haar moeten worden beschouwd als grote bergen, stonden te trillen en geschrokken waren, en ik wist zelfs niet bij welke partij ik mij moest aansluiten. *"In een dergelijk onvoorzien avontuur kon ik mijn arme zelf noch adviseren, noch helpen. Daarom viel ik op mijn knieën en bad tot mijn Schepper dat Hij niets zou laten gebeuren met mijn eeuwige heil. Daarop ging ik met angst, en bevend, naar dit briefje."* Ars Chymica vel Alchymia⁹⁰. *"Dit nu was zo zwaar, dat - ware het zuiver goud geweest - het niet zwaarder had kunnen zijn. Toen ik er zeer zorgvuldig naar keek, ontwaarde ik een klein zegel waarmee het gesloten was. Daarin was een zacht kruis gegraveerd, met deze inscriptie: In hoc signo † vinces."* Dit betekent, dat wanneer gij tot deze Kunst wilt komen en iets vruchtbaars wilt bereiken, gij het slechts van God moet verkrijgen, en uzelf om die reden volledig aan de natuur moet overgeven en geduldig zijn, ja, het kruis van Christus op u moet nemen en Hem moet navolgen. Alzo zult gij onder dit kruis gekroond worden met de kroon van eer en rechtvaardigheid.

"Welnu, zodra ik het teken had gevonden, was ik des te gerustgesteld, aangezien ik mij ervan bewust was, dat een dergelijk zegel niet acceptabel was voor de duivel en hem nog minder bekend. Daarom opende ik zorgvuldig dit briefje, en daarin trof ik dit vers⁹¹ aan, geschreven met gouden letters op een blauw veld:

⁹⁰ 'De kunst van de chemie of alchemie'.

⁹¹ Waarvan de bewoordingen in diverse toenmalige werken verschillend worden aangetroffen. Bijvoorbeeld beginnend met: "Dies

*‘Vandaag, vandaag, vandaag
Is de bruiloft van de koning.’”*

Dat wil zeggen, dat de filosofen u vandaag en altijd, aansporen naar hun bruiloft te komen. Zij manen u echter ook, hoe en in welke gedaante u die moet bijwonen. Namelijk, in zoverre u met zulke talenten begiftigd bent, zoals de natuur dat zelf ook is; net zo eerbiedig, rustig, trouw, geduldig en standvastig, zoals hun werken verder aantonen.

*“Wanneer gij ertoe geboren zijt
Door God vreugdevol verkoren zijt
Moogt gij de berg op gaan
Waarop drie tempels staan
En daar het verhaal vernemen.
Wees waakzaam, onderzoek uzelf bedachtzaam
Wanneer gij u niet ijverig zult baden
Zal het huwelijk u zeker schaden.
Wie hier faalt, zal schade ondervinden
Hoede zich, wie men hier te licht zal bevinden.”*

Met deze verzen duidt hij aan, dat iedereen die ad Alchymiam⁹² zal naderen, allereerst en vooral in zichzelf moet onderzoeken of hij een is met God, de natuur en de filosofie. In zoverre hij niet met deze drie overeenstemt, zal hij nimmer iets nuttigs bereiken. Sluit dienovereenkomstig allereerst vrede met God, leer de natuur kennen, en begrijp waarlijk de geschriften van de filosofen,

ist der Tag, dies ist der Tag / für den, der zur Königshochzeit kommen mag.” (‘Dit is de dag, dit is de dag / voor hem die naar de bruiloft van de koning komen mag’). Ook de bewoordingen van het gedicht dat hier wordt weergegeven, zijn in andere werken verschillend.

⁹² ‘tot de Alchemie’.

voordat gij naar het Scheikundig Huwelijk gaat, hetgeen betekent, uzelf laat gebruiken in de alchemie⁹³ en daarin werkt.

“Nu ik deze brief gelezen had, voelde ik mij eerst erg duizelig. Al mijn haar stond recht overeind en het koude zweet liep mij over het gehele lichaam. Want hoewel ik had opgemerkt dat dit het komende huwelijk was, waarover ik 7 jaar eerder in een psychisch beeld geïnformeerd was, en waarop ik nu al zo lange tijd met grote spanning had gewacht had, en dat ik tot slot via ijverig herberekenen en berekenen van mijn beschreven planeten had bevonden te zijn, was het nooit in mij opgekomen dat het zich met zulke zware en gevaarlijke omstandigheden zou ontvouwen. Want voordien had ik slechts vermoed dat mij alleen maar was toegestaan op het huwelijk te verschijnen, en dat ik dan een welkome en aardige gast zou zijn. Nu echter wijst het mij op goddelijke voorzienigheid, waarvan ik niet langer zeker was geweest. Aldus bevond ik ook bij mijzelf, dat hoe meer ik mijzelf woog, er niets anders dan groot wanbegrip en blindheid in mijn hoofd was, en evenmin kon ik begrijpen wat er onder mijn voeten lag en waarmee ik op een dagelijkse basis te maken had. Nog minder, dat ik ertoe geboren was om kennis van de geheimen der natuur te onderzoeken en verkrijgen, aangezien de natuur naar mijn mening altijd een ware volgeling had kunnen vinden om hem haar zo kostbare en tegelijkertijd tijdelijke en vergankelijke schat toe te vertrouwen. Zo was mij ook opgevallen, dat mijn lichaam en uiterlijke gedrag en broederlijke liefde jegens mijn burens niet op de juiste wijze gereinigd en gezuiverd was. Dit is ook hoe de aansporing van het vlees zichzelf toont, waarvan de aandrang niet ten voordele was van, en bedachtzaam jegens, de medemens, en slechts jegens hoog aanzien en wereldse praal. En hoe ik door een dergelijke Kunst opvallend in korte tijd mijn voordeel kon doen toenemen, schitterende gebouwen tonen, een eeuwig naam

⁹³ Een buitengewoon belangrijke opmerking, doch gemakkelijk over het hoofd te zien. In de kern: gebruik de alchemie niet, doch open jezelf voor de instroming der natuur, zodat je een instrument wordt.

vestigen in de wereld, en wat er nog meer aan vleselijke gedachten mogen zijn. Het meest van al, echter, maakte ik mij bezorgd om de donkere woorden over de drie tempels, die ik met geen enkele overdenking kon interpreteren, ware het niet, dat dit aan mij op een wonderlijke wijze was verhelderd.” Hier leidt F.C.R. ons voor een spiegel, waarin wij onszelf weerspiegelen en onszelf goed zouden moeten waarnemen, want wat is de uitnodiging voor het Scheikundig Huwelijk anders dan de uitnodiging van de Broederschap in haar Fama? Daarin roept zij en nodigt zij iedereen uit voor haar Broederschap. Maar waarom gaan niet allen die zich bij haar aandienen, daar naar binnen? Hier noemt F.C.R. de reden, namelijk: Ge moet verzoening zoeken met God. Daarom behoort niemand onbeschaamd op de Broederschap toe te snellen, waar werkelijk de onwijzen en godslasteraars over de muren klimmen, en steeds naar binnen sluipen. Doch wat gebeurt er met hen die het gewicht niet kunnen verdragen? Zij worden met beschimping uitgestoten en qua lichaam en leven in dodelijk gevaar gebracht. Daarom waarschuwt hij ons, dat wij niet te snel ons naar de Broederschap moeten haasten, doch eerst alle aspecten goed moeten bestuderen, namelijk, of wij ertoe door God verkoren zijn. Anderzijds moeten wij bij onszelf goed onderzoeken of wij er denkbeeldig voor zijn uitverkoren; zo veel in ons hoofd en op voorraad hebben; het juiste pad bewandelen; en tussen de onwijzen de tekens kunnen ontraadselen. En of wij ook aan deze deugden zijn onderworpen, waarmee de natuur door God getooid is, namelijk vroomheid, waarachtigheid, standvastigheid, oprechtheid, geduld; en mededogen en getrouwheid jegens onze burens. Wanneer wij dit overwegen, zullen velen in hun hart ontdekken dat zij, voor deze bruiloft of in deze Broederschap, in het geheel niet geschikt zijn, en aldus keren zij tijdig om en laten zij die voor wat zij is. Doch aangezien zo iemand tevens lust en liefde heeft, en dit bij zichzelf overweegt, en ziet dat hij zich er op deze punten in het geheel niet aan houdt, en slechts het

volstrekte tegendeel ontdekt, en toch een hartgrondig verlangen heeft om bij hen te zijn, en hen te benaderen: wat moet hij in dat geval doen, opdat hij dit kan verkrijgen? Kijk, F.C.R. onderwijst ons hieromtrent met deze woorden: *“Nu ik mij in zulk een schrik en hoop bevond, mij van hot naar her bewoog, steeds geconfronteerd werd met mijn zwakheid en onvermogen; en mijzelf aldus niet te hulp kon schieten, en ook zeer bezorgd was wegens de genoemde dreiging, kwam ik tenslotte terug op mijn vertrouwde en uiterst zekere methode, en ging naar bed na een plechtig en ijverig gebed te hebben voltooid, dat mijn goede engel door goddelijke bestemming aan mij mocht verschijnen en mij in deze twijfelachtige aangelegenheid informeren, zoals verscheidene keren eerder geschiedde.”* Wat moeten wij nu doen? Zie, wij moeten God ernstig aanroepen, afstand doen van ons slechte en zondige leven en afstand doen van de wereldse ijdelheid, die inderdaad slechts ijdelheid is en slechts een korte periode blijft; en van harte verlangen naar de Eeuwige ene, en God om begrip vragen bij ons studeren, en dat Hij ons hulp biedt met zijn heilige engelen. Wanneer nu dit geschiedt, geloof dan met zekerheid dat gij hiertoe door God verkoren bent. Doch wat heeft F.C.R. voorgeschreven en ontvangen door zijn ernstige gebed? Hier zegt hij verder: *“Hetgeen precies is wat geschiedde tot lof van God, tot mijn voordeel en de trouwe en hartelijke waarschuwing en verbetering van mijn bureu.”* Kijk: hier zegt hij, dat God hem verhoord heeft en zijn verlangen bevredigd; en geloof dat dit vaststaat, en laat het u niet een kleinigheid zijn wat mij overkomen is. Toen ik met mijn gebed tot God had volgehouden, is mij in mijn slaap onthuld wat ik klaarblijkelijk nooit in boeken had kunnen lezen. En hoewel ik bepaalde dingen goed heb gelezen, ben ik niettemin niet in staat geweest ze goed te begrijpen, hetgeen nadien in mijn slaap zeer duidelijk aan mij is onthuld. Aarzel daarom niet met gebed. God zal ook u hetzelfde toekennen, en zelfs meer, en u dan wijsheid en begrip geven, opdat gij het juiste pad moge vinden,

de juiste tekens⁹⁴ zult hebben, en het volle gewicht kunt verdragen.⁹⁵ Dat is, omdat deze kunst slechts bereikt en verkregen kan worden van God, hetgeen ik reeds heb vermeld in mijn voorwoord aan de christelijke lezer, en met citaten heb bewezen en bevestigd.

Nu volgt verder wat F.C.R. bij zijn aandachtige gebed heeft ervaren en wat hij bereikt heeft. *“⁹⁶Toen ik nauwelijks in slaap was gevallen, veronderstelde ik, dat ik in een donkere toren lag, vlakbij talloze andere mensen, gevangen gehouden aan lange kettingen.”* De toren is deze wereld, waarin wij aan ketenen van duisternis liggen, zodat wij met geen mogelijkheid de natuur goed kunnen kennen. Dit is de mate waarin wij vastzitten met sofistischer rommel. *“Daarin krioelden wij als de bijen over elkander zonder enig licht en schijnsel, waardoor de een de ellende van de ander nog erger maakte.”* Dit is waarlijk hoe de wereld in elkaar steekt. *“Hoewel noch ik, noch een der onzen ook maar iets had gezien, hoorde ik niettemin voortdurend de een zich boven de ander verheffen.”*⁹⁷ Dit is waarlijk meer dan slechts waar. In de filosofie zijn zij volledig blind, noch weet de een hoe hij zich wil verheffen boven de ander met zijn Kunst, terwijl in feite alles broddelwerk is. *“⁹⁷Hij van wie zijn ketenen of springers⁹⁸ slechts in de geringste mate lichter waren, niet meegerekend dat niemand van ons veel aan de anderen had op te tillen, al met al hadden wij allen kunnen slagen.”*⁹⁹ Nu de ware

⁹⁴ Die bij het Scheikundig Huwelijk aan F.C.R. worden gegeven.

⁹⁵ Verwijzing naar de weging gedurende de festiviteiten.

⁹⁶ Aanhalingstekens ontbraken, zoals ook op verscheidene andere plekken het geval is, die ik niet alle in voetnoten heb opgenomen.

⁹⁷ Idem.

⁹⁸ “springer”. Betekent ook ‘bedrieger’, of zelfs ‘kind dat net zijn eerste stappen heeft gezet’.

⁹⁹ “(...) weil wir allezumal gemachte Tropffen gewesen”. De structuur en betekenis van de zin is onduidelijk. Vertaling onzeker. Misschien moet voor ‘weil wir’ (‘omdat wij’) worden gelezen: ‘wären wir’ (‘waren wij misschien geweest’).

volmaakte kennis door de val van Adam en Eva voor ons door God was bedekt met iets dat op een deken¹⁰⁰ leek, *“Daar ik nu in een dergelijke ellende met anderen gedurende een aanzienlijke tijd volhield, en voortdurend de een de ander een blind man had genoemd, horen wij tenslotte vele trompetten gezamenlijk geblazen worden. En de trommels van het leger sloegen daarbij zo kunstig, dat het ons verkwikte en verheugde met ons kruis.”* De legerpauken en trompetten zijn de aloude, ware filosofen, die zo schoon samen overeenstemden dat men er vreugde en plezier in ziet. *“Onder zulk een herrie werd het deksel op de toren boven opgetild, en ons een weinig licht gegund. Nu kon men onder ons pas goed het geklauter zien, omdat alles slordig verliep. Dus degene die te veel naar boven was gegaan, moest anderen onder zijn voeten hebben. Kort gezegd, iedereen wilde degene zijn die bovenaan was, waar ik zelf ook niet over aarzelde, doch met mijn snelle springen werkte ik mijzelf snel omhoog, mij optrekkend aan een steen die ik had vastgepakt, hoewel ik ook dan verscheidene keren door anderen gegrepen werd, waartegen ik mij telkenmale beschermde met handen en voeten. Want wij wisten niet beter, dan dat wij allen alleen gelaten zouden worden, hoewel het totaal anders uitpakte.”* Hier duidt hij ons aan, hoe de dingen verliepen, en nog steeds verlopen, in zijn en ook de huidige tijd in de wereld. Want toen verscheidene geleerde filosofen hun geschriften aan het licht hebben gebracht, is het deksel van de toren weggegaan. Vervolgens zijn er verscheidenen naar voren gekomen die voordien grote doctores waren geweest. Zij hebben allereerst gezien dat - vergeleken met de ware, echte filosofen - zij slechts leerlingen van het ABC waren. Terwijl diegenen die meenden dat zij niets wisten of konden doen, de ware filosofen zijn geweest, niettegenstaande dat het zelfs in de huidige tijd geschiedt dat velen van hen zijwegen bewandelen en ook zeer graag de ware filosofie willen hebben. Doch van hun springers zijn velen zo zwaar, dat zij niet ver van hun plek

¹⁰⁰ Dit wordt niet aangetroffen in de editie Lazarus Zelzner.

kunnen komen. Waarlijk, sommigen kunnen met kracht een beetje vooruitkomen, doch spoedig worden zij door de anderen weer naar beneden gesmeten, aangezien zij de juiste grondbeginselen niet hebben en begrijpen, en zeer onstandvastig zijn.

Anderzijds spreekt hij ook over zijn persoon, dat ook hij vanuit zulk een duisternis naar het licht heeft toegewerkt, en standvastig is gebleven bij het licht van de natuur. Waarlijk, met handen en voeten heeft hij zich aan een steen vastgeklampt. Deze steen is het ware goddelijke woord en het licht der natuur, waarvan hij niet had willen wijken. Daarom is hij in staat gebleken zich daar te handhaven, en duidt hij ons voort aan, dat zij mochten veronderstellen dat de gehele wereld bij deze kennis der natuur terecht zou komen. Hoewel sommigen van mening zijn dat dit niet zal gebeuren, en dit deelt hij ons als volgt mede: *“Nadat de heren die op ons neer hadden gezien vanaf het gat in de toren, door een dergelijk gewriemel en gekrioel zich een weinig hadden geamuseerd, zei een oude, zeer grijze man ...”, de Kunst, “... dat wij stil moesten zijn, en toen hij dat nauwelijks had verkregen, begon hij aldus tot ons te spreken, zoals ik het mij nog herinner:*

‘1.

*Wanneer het zichzelf niet zou verheffen
Zou het arme menselijke ras
Veel goeds worden gegeven
Door een rechtvaardige moeder
Doch nu het niet wil volgen
Blijft het in dergelijke zorgen
En moet het gevangen gezet worden.’”*

Dit betekent, dat velen zulk een Kunst van God zouden ontvangen, doch aangezien zij die zouden kunnen misbruiken en voor slechte doeleinden inzetten, onthoudt God - aangezien Hij het menselijke ras zijn vrije wil heeft gegeven om goed of

kwaad te doen - hun datgene wat de natuur hun zou hebben onthuld. Maar ook dan laat God, opdat de wereld toch moge weten dat dit in de natuur mogelijk zou zijn, bepaalde mensen de eigenschappen der natuur onderkennen, en zulk een Kunst kennen, hetgeen hij in de volgende verzen aanduidt:

“2.

*Nog steeds wil mijn geliefde moeder' ...”, Natura,
“... 'Niet de ruwheid ervan onder ogen zien
Laat haar prachtige goederen
Te veel aan het licht komen
Hoewel dit zeer zelden gebeurt
Opdat ze iets mogen betekenen
Anders wordt het voor een gedicht gehouden.*

3.

*Daarom, ter ere van het feest
Dat wij vandaag vieren
Zodat men haar genade vermeerdert
Wil zij een goed werk doen
Nu laten zij het touw neer
Hij die eraan gaat hangen
Is degene die vrijgelaten zal worden.'*

*Nauwelijks had hij dit geuit, of de oude vrouw, ...”, Natura,
“... gaf het bevel dat het touw ...”, de Tijd¹⁰¹, “... in de toren
zeven keer moest worden neergelaten, en diegene moest worden
opgetrokken die eraan zou hangen.” Hiermede wil hij
aanduiden, dat in zijn tijd God de Almachtige aan de menselijke
wezens zeven keer de genade heeft toegekend dat sommige
mensen tot kennis van de natuur zijn gekomen, en hoeveel er in
elke periode geleefd hebben. En hetzelfde kan in de huidige tijd
zeer goed worden geweten door de heren F.R.C., die weten met*

¹⁰¹ De Tijd en de Natuur worden niet genoemd in de editie Lazarus Zelgner.

zijn hoevelen zij zijn die de kennis van deze Kunst bezitten. Dit wordt bevestigd door Comes Bernhardus, waar hij zegt: “En toen ik de natuur onderzocht, vond ik niemand die kennis had gedragen van de Kunst, en veronderstelde dat er in de gehele wereld niet één te vinden zou zijn. Aangezien ik echter wist hoe ik een dergelijke steen moest bereiden, kende ik allen die bij zulk een Kunst deelnemers waren. En van hen waren er meer dan ik had gedacht. Want deze lapis¹⁰² geeft de menselijke wezens grote kennis en onthult aan hen vele geheimenissen.”

Verder spreekt F.C.R. aldus met deze woorden: “*O, mocht God toch willen dat ik afdoende beschrijf welke onrust toen bij ons opkwam, aangezien iedereen naar het touw toe wilde, en daardoor de een slechts de ander dwarsboomde.*” Met deze woorden drukt hij uit wat er voorviel. Ja, wanneer we er goed bij stilstaan, gebeurt dit ook in de huidige tijd op dezelfde wijze. Want de heren F.R.C. hebben ook hun touw - bestaande uit hun geschriften en Fama - laten uitgaan, en aan het licht gebracht in de donkere toren der wereld. Iedereen wil zich aan het touw vastklampen - en de een dwarsboomt dikwijls de ander, totdat niemand eraan blijft hangen - en aannemen dat het afdoende zou zijn dat, wanneer zij zeggen dat zij zich willen mengen in hun Broederschap en deze aanschrijven, zij dan snel geaccepteerd zullen worden.

O nee, hier toont onze F.C.R. iets anders en wijst op Gods voorzienigheid. Degene aan wie Hij het wil onthullen en geven, kan worden opgenomen en geaccepteerd in deze Broederschap, en niemand anders. Hoe men echter zou moeten weten of een God dit of dat heeft voorzien, dat hebt gij reeds van mij begrepen in de voorgaande woorden en het is onnodig het te herhalen. “*Na zeven minuten echter werd er met een belletje een teken gegeven, waarop de dienaren de eerste keer vier omhoogtrokken, want op dat ogenblik kon ik het touw allerminst bereiken, daar - zoals eerder vermeld is - ik tot mijn grote ongeluk op een steen was geklommen bij de muur van de*

¹⁰² ‘steen’.

toren, en daardoor niet bij het touw kon komen dat in het midden naar beneden hing.” Hiermede duidt F.C.R. aan, dat hij de eerste keer niet het begrip had kunnen bereiken en wat er de oorzaak van was, aangezien hij op een steen was geklommen bij de muur van de toren. Dit betekent: in het klooster, wat de steen duidelijk en zuiver is geweest, namelijk het woord van God en van het licht der natuur. De muur is deel van de wereld¹⁰³ en het touw hing in het midden. Dit betekent, dat de ware en werkelijke Praeceptores¹⁰⁴ van deze Kunst ver weg waren, op een andere plek. Daarom ontving, noch bereikte ik op dit moment hulp van hen. *“Nogmaals werd het touw neergelaten, doch daar de ketenen voor sommigen te zwaar waren geweest en hun handen te zwak, konden zij zich niet aan het touw vastklampen, doch sleurden zelfs anderen, die in staat waren geweest om zich goed te handhaven, met zich mee naar beneden.”* Dit betekent, dat sommigen deels tot inzicht kwamen, doch hun handen veel te zwak waren. Dit betekent, dat zij veel te spitsvondig waren en zich inbeeldden dat zij spitsvondiger waren, wat niet nodig was. Daarom konden zij niet blijven hangen en sleurden daarmee anderen met hen naar beneden. *“Waarlijk werden zelfs sommigen naar beneden gesleurd door anderen die er zelf niet bij konden komen. Dus in al onze grote ellende hadden zij het nog met elkaar aan de stok, doch diegenen echter maakten mij uiterst gedepriimeerd en misselijk voor wie hun gewichten te zwaar waren geweest, zodat hun handen van hun lichaam werden afgerukt en zij niet konden opstijgen.”* Dit betekent, dat zij die standvastig waren geweest en bij deze Kunst gebleven, er ook alles in hadden gestoken wat zij hadden, en tot grote armoede waren vervallen

¹⁰³ Interessant. De oude Rozekruisersdocumenten hekelen vaak de Kerk om zijn misvattingen. Hier wordt een klooster genoemd als de plaats van het woord van God, hetgeen positief is. Op een milde wijze wordt echter duidelijk gemaakt, dat het niettemin slechts een deel van de wereld is, en dat de ware kennis buiten zijn muren ligt.

¹⁰⁴ ‘instructeurs’.

en toch niets kunnen bereiken. *“Zo kwam het, dat tot aan de vijfde keer zeer weinigen omhoog werden getrokken, aangezien zodra het signaal was gegeven, de dienaren zo snel waren met het omhoogtrekken, dat het merendeel over elkaar heen tuimelde. Met name deze vijfde keer werd het touw volledig leeg omhooggetrokken. Reden waarom het merendeel, zelfs ik, wanhoopte over onze bevrijding en God aanriep dat Hij genade met ons zou betrachten en zo mogelijk ons uit deze duisternis bevrijden ...,”* Hier geeft hij ons een schone leerstelling en een voorbeeld van hoe wij ons zouden moeten gedragen, zelfs als het erop lijkt dat niemand nog zou kunnen blijven hangen aan het touw van de lofwaardige Broederschap, aangezien de een hiermede een grote hindernis was voor de anderen. Wij moeten dus van harte tot God bidden, bij wie alle goede dingen hun oorsprong en begin vinden, en als Salomo Hem smeken om wijsheid en begrip. Aldus zal God niemand die Hem aanroept om wijsheid en die van harte verlangt, hem dat onthouden of het verzoek verwerpen, doch genadig verhoren. Men moet echter niet uitgeput of vermoeid worden in het gebed, doch voortgaan en volhouden, aangezien God vaak iemand beproeft door hem niet spoedig te verhoren, om te zien of hij standvastig bij Hem blijft, hetgeen hij met de mond zou kunnen belijden. Doch helaas - zoals men zich bij God zou kunnen beklagen -, hoe standvastig zij blijven, kan dagelijks voor onze ogen gezien worden. Volg daarom deze volgende woorden na: *“... die sommigen van ons heeft verhoord.”* Wanneer zij verhoord worden, twijfel dan niet. God zal zeker ook u verhoren. Wanneer de hulp een weinig vertraagd is, blijf dan gewoon standvastig. *“Want toen het touw voor de zesde keer kwam, hielden sommigen het stevig vast, en terwijl het touw heen en weer slingerde terwijl het werd opgetrokken, ...”* Dit betekent, dat de Fama en de filosofische waarheid tegenwoordig in alle landen en gebieden zich ietwat deels laten zien. *“is het wellicht door goddelijke wil tot mij gekomen, en ik greep het snel beet, en zat zelfs boven op alle anderen, en hoopte aldus eindelijk*

naar buiten te kunnen, hetgeen mij zo verheugde, dat ik de wond niet ervoer die ik in mijn hoofd had opgelopen door een scherpe steen, ...” Dit betekent, dat ik al mijn lijden was vergeten dat ik had doorgemaakt in de zoektijd van deze Kunst, “... totdat ik met anderen moest assisteren bij de zevende en laatste ophaal (hetgeen daarvoor iedere keer geschied was), en door het werken het bloed toen over mijn gehele gewaad was gestroomd, hetgeen ik uit vreugde niet had opgemerkt.” Dit toont ons, dat wanneer God ons tot kennis heeft laten komen, wij niet het door ons verkregen pond in de grond moeten begraven, doch getrouw onze gevangen mede-Broeders moeten helpen, opdat ook zij vanuit de duisternis in het licht kunnen arriveren, en in het geheel niet overdenken of zij ons ooit leed hebben berokkend en of wij van hen vervolging te verduren hebben gehad, want toen hadden zij er geen beter begrip van. “Toen nu de laatste ophaal voorbij was, waaraan zelfs de meerderheid had gehangen, liet de dame het touw verwijderen, en liet haar oudste zoon ...”, Sapientia aut Ars¹⁰⁵, “... (waarover ik hogelijk verbaasd was) haar beslissing aan de andere gevangenen bekendmaken, die na een weinig nadenken het als volgt uitdrukte:

*‘Gij lieve kinderen die hier zijt
Tot stand is gebracht wat steeds al bekend was
De grote genade die mijn moeder
Hier aan uw Broeders heeft bewezen
Moet u niet jaloers maken
Spoedig zal een blijde tijd aanbreken
Waar in de een gelijk zal zijn aan de ander
Niemand zal arm of rijk zijn
Hij aan wie veel is bevolen, moet veel grijpen
Hij aan wie veel is toevertrouwd, zal het in de kern voelen.’¹⁰⁶*

¹⁰⁵ ‘Kennis of de Kunst’.

¹⁰⁶ Het originele vers in het Scheikundig Huwelijk gaat nog met twee regels verder.

Zodra hij de woorden voltooid had, werd het deksel weer dicht en op slot gedaan, en begon het getrompetter en slaan op de legerpauken opnieuw.” Dit betekent, dat de wijsheid van God troost spreekt tot hen die nog in duisternis wandelen; dat zij niet moeten opgeven, zelfs als zij niet allen deze Kunst kunnen bereiken, aangezien het slechts afdoende is voor het huidige leven. Zij moeten zich echter getroost voelen door het feit dat God ooit zal komen op de jongste dag, en dan de dingen voor hen zal egaliseren; en bovendien overwegen dat degene die van God grote gaven heeft gekregen, in de toekomst rekenschap moet afleggen voor de wijze waarop hij met zulke gaven van God is omgegaan en hoe hij ze heeft toegepast. Want God zal van niemand méér vragen dan Hij hem gegeven heeft. Wee echter hem, aan wie God rijkelijk zijn gaven heeft gegeven, en die ze verdorven en godslasterlijk toepast, want voor hem ware het beter geweest wanneer hij al met al niets had ontvangen. Wat gebeurt er echter verder met deze aansporing? Zie, F.C.R. zegt: “Het geluid kon zo hard niet zijn, of men kon nog steeds de bittere klaagzangen horen van de gevangenen die zich in de toren verhieven, naar buiten vóór alle anderen aan, hetgeen dan spoedig de tranen naar mijn ogen bracht.” Hiermede duidt hij voor ons aan, dat hoewel Gods woord duidelijk voor onze oren weerklinkt, niettemin diegenen die in duisternis verblijven, niet ophouden te klagen en de Kunst zoeken, doch liever naar het tijdelijke verlangen dan naar het eeuwige. Waarlijk, er waren ook velen die een dergelijke Kunst ontvingen, erop rekenend, dat zij er op zeker moment rekenschap over zouden afleggen aan God op de jongste dag, wanneer zij het maar mochten verwerven. Nu wilden zij het naar eigen goeddunken toepassen, waarvoor zij ogenblikkelijk verantwoordelijk zouden worden gesteld. “Spoedig namen de oude dame en haar zoon plaats op toebereide zetels, en verordineerden dat de bevrijden zouden worden geteld. Toen zij nu het aantal had vernomen en op een gouden tablet had geschreven, wilde zij ieders naam

hebben, hetgeen allemaal door een jongen werd opgeschreven. Toen zij ons nu een voor een aankeek, zuchtte zij en sprak tot haar zoon, zodat ik het goed kon horen: 'Ach, wat bezorgen mij de arme mensen in de toren toch zeer veel verdriet'. Mocht God het willen, dan zou ik hen allen bevrijden.'" Dit betekent, dat wanneer degenen die tot de Kunst zijn gekomen, zien in welk een ellende en duisternis zij verkeerd hebben, zij jammeren, aangezien wij van nature wederzijdse liefde hebben, en de natuur ons dan aanmoedigt en spreekt: Ach, lieve God, dit is waarlijk een Broeder, of anders een nabije hartsvriend. Ach, redelijkerwijze zoudt gij ook hem vanuit de duisternis tot het licht moeten brengen, en deze Kunst aan hem onthullen. Hoe nu moet degene die de Kunst beheerst, zich gedragen? Moet hij die aan zijn hartsvrienden onthullen, of moet hij dat niet doen? Hoor op dit ogenblik wat de zoon van de oude dame - genaamd Kunst of Wijsheid - zegt. Hij zegt van niet, hetgeen kan worden ontleend aan deze woorden: *"Daarop antwoordde de zoon: 'Moeder, dat is verordineerd door God. Wij behoren Hem niet te weerstreven. Wanneer wij allen heren zouden zijn en alle goederen op aarde zouden bezitten, en dan aan de tafel gezeten zouden zijn, wie zou ons dan voedsel brengen?' Hierop was zijn moeder zwijgzaam. Doch spoedig hierop zei zij: 'Wel, laat dit door jouw springers doen', hetgeen toen spoedig gebeurde, en ik was met niet velen de laatste."* Hiermede duidt hij aan, dat wij hierin niet de natuur moeten volgen, doch met wijsheid weten hoe dit te weerstaan. Het andere verzoek dat de natuur doet, namelijk de bevrijden te ontdoen van hun springers, wordt toegestaan door wijsheid. Dit betekent, dat die zich van deze Kunst kan bedienen voor de gezondheid van het lichaam en het tijdelijke onderhoud daarvan, en zich daarom kan bevrijden van ziekte en armoede, want dit is niet tegen God. *"Hoewel ik de anderen had gadeslagen, kon ik mijzelf niet bedwingen om te buigen voor de oude dames en God te danken, die mij via hen zo genadig en vaderlijk tot het licht had willen brengen vanuit zulk een duisternis. Daarna werd dat ook door anderen gedaan*

die vlakbij mij waren, die voor de dame bogen.” Hij wil zoveel zeggen als: Toch kon ik niet achterwege laten dat ik de natuur een genoegen deed en aan mijn burens goed deed, en dat het niet tegen God was. En hij geeft ook een mooie leerstelling, dat wij altijd God moeten danken voor zulke grote gaven. *“Tot slot gaf men iedereen een gouden herdenkingsmedaille of reismunt¹⁰⁷. Aan de ene zijde was de zon gegraveerd gedurende zijn klim; en aan de andere zijde stonden, voor zover ik mij juist herinner, deze drie letters: D.L.S.¹⁰⁸, waarmede iedereen dispensatie werd gegeven en aan zijn eigen bezigheden werd overgelaten, met de aansporing¹⁰⁹ dat wij ter ere van God onze burens ten nutte moesten zijn, en voor ons moesten houden wat aan ons was toevertrouwd, hetgeen te doen wij beloofden, en aldus van elkander scheidend.”* Hiermede duidt hij aan, dat hij die in deze Kunst is gekomen, voldoende reismunten kan hebben. Verder waarschuwt hij ook, dat zij die afdoende over deze reismunten kunnen beschikken, ze goed moeten gebruiken, zodat zij er op de jongste dag rekenschap over kunnen afleggen aan God. Ook moeten zij zich niet lofwaardig maken met zulk een Kunst, doch het voor zich, en geheim houden, en het delen met hun burens in nood. *“Vanwege de wonden die mij waren toegebracht door de springers, kon ik niet goed opschieten, doch hinkte op beide voeten, hetgeen de oude spoedig opmerkte en tot lachen bracht. Zij beval mij wederom om voor haar te komen, en sprak aldus tot mij: ‘Mijn lieve zoon, maak je niet druk om deze tekortkoming, doch herinner je je zwakheid en dank bovendien God, die je had laten komen naar het verheven licht van deze wereld en in de toestand van je onvolmaaktheid, en behoud deze wonden, wat mij betreft.’”* Dit betekent, dat de heer F.C.R. in zijn levenstijd een staak in zijn vlees had gehad, zoals ook de apostel Paulus had geklaagd over die welke in hem van nature was ingeplant. Hoewel hij het uit de weg ging, zo veel als hem

¹⁰⁷ “Zehrfennig”, ‘viaticum’, geld voor levensonderhoud.

¹⁰⁸ ‘Deus Lux Solis’, ‘God is het Licht van de Zon’.

¹⁰⁹ “Anheuck”. Lees: ‘Anhenck’, ‘aanspangsel’.

mogelijk was, is hij bij bepaalde gelegenheden gestruikeld en heeft hij gezondigd. Op deze tweede dag getuigt hij, dat een van de oorzaken van zijn hinken geweest was, dat hij niet met zijn kruis geduldig was geweest, doch gemord had tegen de heer bruidegom. Niettemin had hij zich getroost met de gedachte dat hij vanwege deze beschadiging voortdurend aan zijn zwakheid herinnerd had kunnen worden. Dit was de aanleiding geweest om God ervoor te danken. Hij geeft ons ook een mooi voorbeeld dat, wanneer wij tot kennis van de Kunst komen, wij ons van zulke gaven niet meester behoren te maken, doch liever altijd aan onze zwakheid moeten denken waarin wij vastzitten, en ook altijd de Schepper van hemel en aarde ervoor danken. *“Daarop werden de trompetten opnieuw opgestoken, hetgeen mij in zulk een mate verkwikte, dat ik ontwaakte en toen pas in de gaten had dat het slechts een droom was geweest. Doch het was nog zo sterk in mijn geest ingebed, dat ik nog steeds bezorgd was over de droom. Het schoot mij ook te binnen, hoe ik nog steeds de wonden aan mijn voeten ervoer. Hoe het ook zijn moge, ik begreep goed dat God mij vergund had dat ik zulk een geheime en verborgen bruiloft mocht bijwonen. Dit is de reden waarom ik Zijn goddelijke majesteit dankte en met kinderlijk vertrouwen tot Hem bad, dat Hij mij verder op dezelfde wijze in vroomheid jegens Hem zou behouden, dagelijks mijn hart met wijsheid en begrip zou vullen, en mij energiek¹¹⁰ en genadig tot het verlangde doel zou brengen zonder mijn verdienste. Daarop bereidde ik mij voor om op weg te gaan. Ik kleepte mij in mijn witte linnen gewaad, en omgordde mijn lendenen met een bloedrood lint, kruiselings over de schouders gebonden.”*

¹¹⁰ “endlich”.

diglichen bringen, Darauff rüstet ich mich
 auff den Weg / zog meinen weissen leinen
 Rock an / vnd umbgürtet meine Lenden mit
 einem blutrothen Bändel / Creuzweise ober
 die Achseln gebunden / :/: Mit dem weissen
 leinen Rock wil er die Tinctur auff weiß
 seiden haben / wie Gedann Bernhar-

Met het witte linnen gewaad wilde hij aangeven, dat de tinctuur wit is; insgelijks noemde Bernhardus het het witte hemd van de koning in zijn parabel.¹¹¹ Met het rode lint wilde hij de rode tinctuur aangeven, net als de bergwerker het in zijn traktaat vergelijkt met rode laarzen. *“Op mijn hoed stak ik vier rode rozen, ...”* Dit betekent: in de aanvang (omdat hoe dan ook de hoed of het hoofd het begin van iets betekent, en de voeten, schoenen of laarzen altijd het einde). Aldus keek ik¹¹² zorgvuldig naar het vuur of de vier gradus igni¹¹³. *“... opdat ik door dergelijke tekenen des te sneller herkend zou kunnen worden in de menigte. Als voedsel nam ik brood, zout en water ...”* Dit betekent, dat men er in de gehele uitwerking voor moet zorgen dat men brood heeft. Dit betekent, het juiste materiaal, naast water en zout. Het water duidt op de oplossing in dit

¹¹¹ Bernhardus zegt: "Hij verschaftte zijn zes hofbedienden net zoveel als hij zelf bezat, omdat zij zo lang op hem hadden moeten wachten tot hij geheel verjongd uit het bad was teruggekeerd, en hij zijn kleding, te weten het zwarte pantser, het witte hemd en de purperrode mantel had aangetrokken. Hij liet hen delen in zijn bloed en verzadigde hen met rijkdom." Zie ook Michael Maier, Chymisches Kabinet, Toelichting XLVIII.

¹¹² Er is geen aanhalingsteken aan het begin van deze zin, en die maakt geen deel uit van de editie Lazarus Zelzner.

¹¹³ ‘Stadia van het vuur’.

werk, en door het zout de stolling. Want de Turba¹¹⁴ zegt: “solve et coagula”¹¹⁵. “... waarvan, door de raadgeving van een wijs persoon, ik niet zonder nut in dergelijke gevallen op het geschikte ogenblik heb gebruikgemaakt.” Hiermede duidt hij aan, dat hij dit alles niet zelf heeft uitgevonden, doch dat hij de raad en scholing heeft gezocht en onderhouden van begripvolle mensen die kennis droegen van de Kunst. Daarom zou niemand gekapitteld moeten worden als hij bij de heren Fratres aandringt op scholing - in zoverre hij reeds kennis heeft tot een bepaalde graad -, en hun goede raad aanwendt. “Voordat ik evenwel mijn hutje verliet ...”, dat wil zeggen, voordat ik aan de slag ging en begonnen was, “... viel ik in in deze toestand en huwelijksstenuw op mijn knie en smeekte God dat, waar het zo mocht zijn, Hij het mij tot een goed einde zou laten brengen, en beloofde ik vervolgens tevens voor Gods aangezicht, dat - wanneer mij iets zou worden onthuld dankzij Zijn genade - ik het goed zou aanwenden, noch voor eer, noch voor aanzien in de wereld, doch slechts voor het bevorderen van Zijn naam en de dienst aan de medemensen. En met een dergelijke belofte en met goede hoop vertrok ik blijmoedig uit mijn cel.” Hiermede geeft hij ons andermaal een mooi voorbeeld waar en in welke gedaante wij ons gebed tot God moeten richten, wanneer wij een dergelijk hoog en meer engelachtig dan menselijk werk willen aanvatten en gunstig afsluiten.

¹¹⁴ De ‘Turba Philosophorum’, De Bijeenkomst der Wijzen, alchemistisch werk met dialogen, 12e eeuw n.Chr. Mogelijk eerder opgesteld door Archelaos, leraar van Socrates, 5e eeuw v.Chr.

¹¹⁵ ‘Los op en stol’.

En in mijn nederige begrip is dit de uitleg van de
eerste dag van het Scheikundig Huwelijk
Christiani Rosen-Creuz,
et cetera.

DIES 2¹¹⁶

“Nauwelijks was ik van mijn cel tot in het woud gekomen, of ik had reeds de indruk dat de gehele hemel en alle elementen zichzelf versierd hadden voor zulk een bruiloft. Want ik veronderstelde dat zelfs de vogels lieflijker zongen dan voordien. De jonge herten sprongen zo blij rond, dat ze mijn oude hart blij maakten en ik de neiging had om te zingen.” Hiermede wil hij laten zien, dat hij zegt: Nauwelijks was ik mijn cel uitgegaan, of ik was ontdaan van al mijn filosofische vodden en was in het woud der natuur gekomen. Daar zag ik reeds meer dan ik voorheen had gezien. Werkelijk alles wat ik waarnam, gaf mij weer een andere reden om de natuur te overdenken, en zodoende kon ik veel verder zien dan daarvoor. Ik kon namelijk het binnenste van alles zien, terwijl ik mij voordien had moeten behelpen met de uiterlijke verschijning. Om die reden was ik veel gelukkiger, en met een luide stem begon ik aldus te zingen:

“1.

*Wees vrolijk, gij prachtig vogeltje
Bemin hogelijk uw Schepper
Verhef nu uw stem, helder en fijn
Uw God is hoog verheven
Hij heeft uw voedsel voor u bereid
Geeft het u op de juiste en geschikte tijd
Wees erom verheugd.*

2.

*Waarom zou je bezorgd zijn?
Waarom zou je God verachten?
Dat Hij wil dat je een vogeltje bent
Zou je hoofdje in verwarring brengen*

¹¹⁶ ‘Tweede dag’.

*Dat Hij je niet een menselijk wezen maakte
O, wees stil, Hij heeft het goed bedacht
Wees erom verheugd.*

3.

*Wat moet ik doen, arme aardse worm
Zou ik met God in discussie gaan?
Dat in de hemelse storm
Ik met kracht een grote kunst zou bestrijden
God laat zich niet bepraten
Hij die hier niet past, moet zich uit de voeten maken
O mens, wees erom verheugd¹¹⁷
Dat Hij u niet tot keizer heeft gemaakt
Laat het u niet grieven
Gij moogt Zijn naam veracht hebben
Dat brengt Hem tot twijfel
De ogen van God zijn groter
Hij kijkt recht in uw hart
Daarom zult gij God niet bedriegen.”*

Met dit lied wil hij aangeven, dat niemand met God ongeduldig moet zijn, tegen God moet morren en zeggen, zoals sommigen doen: ‘Wat, zijn zij beter dan ik, dat Gij hun gebed verhoort? En ik heb zo lange tijd tot U geroepen en geschreeuwd, en ben niet in het minst verhoord. Ik lees de boeken net zo goed als deze of gene, doch kan er geen begrip aan ontlene en er goed gebruik van maken, zoals zij doen. Daarom gaat Gij heel ongelijk om met degenen die U aanroepen.’ Zie, zegt hij, God kijkt in uw hart, en weet goed wat voor uw heil gunstig is. Kibbel daarom niet met God, wanneer Hij u de Kunst niet wil geven. Hij weet beter dan gij wat goed en nuttig voor u is. *“Dit zong ik vanuit de bodem van mijn hart door het gehele woud, zodat het overal weerklonk en de bergen mijn laatste woorden*

¹¹⁷ Hoewel er een volgend vers komt, met dezelfde opbouw, treffen we hier niet een nummer ‘4’ aan, noch een witregel tussen vers 3 en 4.

herhaalden, totdat ik uiteindelijk een prachtige, groene heide¹¹⁸ ontwaarde. Daar ging ik naartoe, het woud uit.” Met het woud duidt hij het beschouwen van de natuur aan. Hij was er zo lang in voortgegaan en had de generationem & mortificationem¹¹⁹ van alle dingen zo lang waargenomen, dat hij uiteindelijk de groene heide¹²⁰ had gezien (dat wil zeggen: de groene leeuw), waar hij naartoe ging. De reden echter waarom hij de heide was opgegaan, zijn de drie cederbomen¹²¹, namelijk zout, zwavel en mercurius¹²². Dit zijn de juiste drie beginselen. Op deze heide is de ware mercurius naturae ☿ solis & sal metallorum¹²³, hetgeen hij aantoont met de volgende woorden. *“Op deze heide stonden drie hoge, prachtige cederbomen, die dankzij hun breedte een plezierige en welkome schaduw gaven, waar ik zeer verheugd om was, want hoewel ik nog niet ver was gegaan, maakte het grote verlangen mij tamelijk moe, en om die reden haastte ik mij naar de bomen, om er een beetje onder uit te rusten.”* Dit betekent, dat hoewel ik op dat ogenblik nog niet verder de natuur had ingekeken, ik niettemin zulk een verlangen had naar wat er in deze materie gedaan moest worden, dat ik moe werd van het beschouwen van de natuur in andere aangelegenheden, of ze aan de kant zette, en alleen in deze fatsoenlijk kon opleven en de eigenschap ervan doorgronden. *“Nu ik evenwel dichterbij kwam, merkte ik een bordje op, dat aan de boom bevestigd was, en waarop - hetgeen ik toen zag - de volgende woorden waren geschreven met elegante letters:*

‘Hospes salve: si quid tibi forsitande nuptiis regis auditum: verba haec perpende. Quatuor viarum optionem per nos tibi sponsus offert, per quas omnes, modo non indevias delaboris ad regiam ejus aulam pervenire possis.

¹¹⁸ “Heiden”.

¹¹⁹ ‘schepping en dood’.

¹²⁰ “Heyden”.

¹²¹ Zie hierna.

¹²² ‘zout, zwavel en kwik’.

¹²³ ‘natuurlijk kwik en metaal van zon en zout’.

Prima brevis est sed periculosa & quae te in varios scopulos deducet: ex quibus vix te expedire licebit.

Altera longior, quae circumducet te non abducat, plana ea est & facilis ut magnetis auxilio, neque ad dextrum neque sinistrum abduci patieris.

Tertia vere regia est quae per varias regis nostri delicias & spectacula viam tibi reddet jucundam. Sed quod vix millesimo hactenus obtigit.

Per quartam nemini horum licebit ad regiam pervenire, utpote, quae consumens & non nisi corporibus incorruptilibus conveniens est. Elige nunc ex tribus quem velis, & in ea costans permane, scito autem quamcunque ingressus fueris, ab immutabili Fato tibi ita destinatarum, nec nisi cum maximo, vitae periculo regredi fas esse.

*Haec sunt quae te scivisse voluimus: sed heus cave ignores, quanto cum periculo te huic viae commiseris: nasi te vel minimi delicti contra Regis nostri leges nostri obnoxium: quaeso tum adhuc licet per eandem viam qua accessisti: domum te confer qua citissime.*¹²⁴

¹²⁴ ‘Moge God u beschermen, gast. Mocht de mare van het huwelijk van de koning u ooit ter ore zijn gekomen, beschouw dan de volgende woorden. Er zijn vier wegen die de bruidegom u aanbiedt om via ons te kiezen. Op alle vier de wegen kunt gij het kasteel van de koning bereiken, doch alleen wanneer gij u niet vergist op zijwegen. De eerste is kort, doch gevaarlijk, want hij zit vol afgronden, waarin gij gemakkelijk vermorzeld zoudt kunnen worden. De tweede is langer, omdat hij u door omleidingen leidt, doch beslist niet op zijwegen. Hij is gemakkelijk en aangenaam om te gaan, wanneer gij u met behulp van het kompas niet laat afleiden om links of rechts te gaan. De derde is de waarlijk koninklijke weg, omdat hij uw hart verkwikt door alle soorten van koninklijke vreugden en handelingen. Hij is tot aan de huidige dag beslist door nauwelijks een op de duizend volbracht. Langs de vierde weg is het voor een sterveling niet mogelijk om het doel te bereiken, aangezien hij van verzengende kracht is, en slechts onvernietigbare lichamen hem kunnen doorstaan. Maak dus uw keuze, welke van de drie wegen gij wilt opgaan, en wijk er dan niet meer van

Aangezien deze woorden zichzelf verklaren, is er geen noodzaak voor een uitleg, nam sapientibus sat dictum¹²⁵. *“Zodra ik nu dit schrijven had gelezen, was al mijn vreugde wederom verdwenen, en ik, die voordien vrolijk had gezongen, begon van binnen te wenen. Want ik zag alle drie de wegen voor mij, en wist ook, dat het mij na een bepaalde tijd was toegestaan een weg te kiezen. Ik was nog steeds bezorgd dat ik zou belanden op de stenige en rotsachtige weg, en ellendig dood zou vallen. Of, wanneer de lange weg mijn deel zou zijn, ik hetzij zou verdwalen door zijwegen, of anders op de lange reis zou blijven. Noch dorst ik te hopen dat onder duizenden anderen ik de enige zou zijn die de koninklijke weg zou kiezen. De vierde weg zag ik ook voor mij, doch die was zodanig omring door vuur en damp dat ik er in geen geval dichterbij durfde te komen. Ik overwoog verscheidene mogelijkheden, of ik weer zou terugkeren, of een van de wegen voor mij zou nemen. Ik overwoog goed mijn onwaardigheid, maar hoe dan ook werd ik door de droom getroost: dat ik uit de toren bevrijd was. Toch durfde ik niet stoutmoedig op een droom te vertrouwen. Zo bezon ik mij zo lang over ditgene en datgene, dat ik van vermoeidheid hongerig en dorstig werd in mijn maag.”* Dit betekent, dat nadat ik goed had nagedacht over de wegen en ze gewogen had, ik dat zo lang had gedaan, dat ik uiteindelijk hongerig en dorstig was geworden, dat wil zeggen, een prachtig verlangen had gekregen om met het werk te beginnen. *“daarom*

af. Doch denk erom, dat de weg die gij zult opgaan, voor u is voorbestemd door het gebiedende lot. Verder is het u verboden op dodelijk gevaar voor uw leven om zelfs maar één stap terug te gaan. Dit willen wij u laten weten. Wanneer gij deze ernstige waarschuwing negeert, zult ge uw weg gaan te midden van de grootste gevaren, jammerend en klagend. Wanneer gij uzelf schuldig weet aan zelfs de kleinste inbreuk op de wetten van uw koning, kunt gij beter omkeren, zolang het nog mogelijk is, en u naar huis terug haasten op dezelfde weg als waarlangs gij gekomen zijt.’

¹²⁵ ‘Genoegd gezegd voor de wijzen’.

haalde ik snel mijn brood tevoorschijn ...”, materia¹²⁶, “... en sneed het, hetgeen gezien werd door een sneeuwwitte duif die op de boom zat en niet door mij gezien was, en daarvandaan, misschien zijn gewoonte volgend, naar beneden was gekomen en mij heel steels benaderd had. Ik deelde toen vol vreugde mijn voedsel met hem, dat hij accepteerde en hij deed mij door zijn schoonheid weer een weinig opleven.” Toegegeven, dit zijn slechts een paar woorden, doch zij dragen de algehele oplossing in zich mee. Onder het brood verstaat hij namelijk de materia. Met het opsnijden, bedoelt hij het oplossen van deze materie. De witte duif op de boom zijn de druppels die aan de bovenkant van de glazen bol hangen. Want wanneer de materie begint op te lossen, stijgt ze naar de bovenkant van het glas, en loopt samen als heldere druppels. Nadien vallen ze weer naar beneden op de materie. En dit geschiedt zo dikwijls, dat de gehele materie uiteindelijk is opgelost in een water door de druppels, waarin hij, die aan dit werk werkt, zijn genoegen ziet. *“Zodra echter zijn vijand, een zwarte raaf, het zag, dook deze meteen naar de duif. Hij verlangde niet wat ik had, doch wilde datgene nemen wat van de duif was, die om zich te verdedigen niets anders kon doen dan wegvliegen.”* Dit nu is de putrefactio en gedeeltelijke coagulatio van dit werk. De zwarte raaf is de nigredo¹²⁷, die ex¹²⁸ putrefactio komt, dus, wanneer de druppel gevallen is en de gehele materia opgelost is - genaamd Lac Virginis¹²⁹ door de filosofen -, stolt deze melk van dag tot dag en vergaat. Vanuit deze putrefactio wordt hij geleidelijk getransmuteerd in een zwarte kleur. De filosofen noemen het de zwarte raaf. Hij verlangt wat van de duif is. Laatstgenoemde kan zich slechts verdedigen door weg te vliegen, hetgeen betekent, hij wijkt, omdat de vochtigheid in deze verrotting geleidelijk wordt gedroogd, want hij moet wijken en ruimte en

¹²⁶ De editie Lazarus Zekner noemt ‘materia’ niet.

¹²⁷ ‘zwartheid’.

¹²⁸ Het woord is vervaagd. Vertaling onzeker.

¹²⁹ ‘Melk van de Maagd’.

plaats geven aan de droogheid. *“Zo kwam het, dat zij zich haastten in de richting van de middag, hetgeen mij toen op zulk een wijze tot woede en droefenis bracht, dat ik mij onbedachtzaam naar de bedrieglijke raaf haastte en aldus, tegen mijn wil, bijna over de lengte van een akker op de genoemde weg rende, en aldus de raaf wegjoeg, doch de duif bevrijdde. Eerst bemerkte ik, dat ik onbedachtzaam had gehandeld, en dat ik reeds was voortgeschreden op een weg waarvan het mij niet was toegestaan te wijken (op het gevaar af van grote straf).”* De raaf heeft zich samen met de duif naar de middag gehaast, hetgeen terecht is, zoals Theophrastus zegt. Zoek de rode leeuw in de ochtend of bij zonsopgang, en uw witte adelaar tegen de middag, omdat in de middag de duif aan snelheid wint¹³⁰ en de raaf wijken moet. Dit betekent, dat wanneer nigredo aanwezig is en de witte duif volledig verslonden is, de materia dan zal opdrogen en dan calcineert, en aldus deze terra nigra¹³¹ wederom een witte duif of witte adelaar wordt. Pas dan heeft hij zijn water verlaten en het zout verkregen, dat het witte hemd is waarnaar F.C.R. verwijst op zijn eerste dag van het huwelijk. Het is in feite het witte hemd van de koning in de parabel van Bernhard. Dus dit terra nigra calcineert, en daaruit ontstaat albedo, waaraan vier planeten gehoorzaam en dienstbaar moeten zijn. Hij die zo ver is gekomen, moet zeer ontraden worden om weer terug te keren, doch zou op goed geluk zijn werk moeten voortzetten, aangezien hij reeds ver is gekomen: een volle lengte van een akker. Dit betekent, dat hij veel verder is gekomen dan halfweg. Wanneer gij dus zo ver zijt gekomen, ga voort. Ge zult het niet berouwen. Hoewel gij andere wegen moogt hebben begaan, toch zijt ge op het juiste spoor. *“En hoewel ik in bepaalde mate mijzelf had kunnen troosten, zat mij nog het meeste dwars, dat ik mijn tasje en brood had achtergelaten bij de boom, en*

¹³⁰ “krieket die Taube schuß”. Letterlijk: ‘wordt geschoten’, in de zin van ‘schiet naar voren’.

¹³¹ ‘zwarte aarde’.

nimmer meer zou kunnen terugkrijgen. Want zodra ik mij omdraaide, kwam er zulk een sterke wind op mij af, dat deze mij gemakkelijk omverwierp.” Deze wind zijn de geschriften van alle filosofen. *“Toen ik nu op de weg voortging, bemerkte ik in het geheel niets. Daaruit trok ik gemakkelijk de conclusie, dat het mij mijn leven zou kosten ...”*¹³² Dit betekent, dat alle moeite en werk verloren zouden gaan. *“Daarom nam ik geduldig mijn kruis op mij, ging overeind staan, en dacht - omdat het per slot van rekening gedaan moest worden -, dat wanneer ik mijn weg daar naartoe wilde voortzetten, ik er voor de nacht kon aankomen.”* Dit betekent, dat ik mijn werk moest oplossen voordat de zwartheid zou verschijnen. *“Hoewel menig klaarblijkelijke zijweg zich voordeed, slaagde ik erin ze met mijn kompas te verlaten, en wilde ik niet in het minst van de middaglijn afwijken, ...”*, hetgeen betekent, de Turba en de ware filosofen, *“... hoewel de weg vaak zo ruw en onbegaanbaar was, dat ik er meer dan enige twijfel over had.”* Opmerking¹³³: Laat het u niet bevreemden, dat hij dit proces twee keer achter elkaar zet, want de duif en de raaf presenteert hij thans als een gebeurtenis die hem is overkomen. Het volgende ding echter presenteert hij als een procedure en beide behoren tot elkaar, in geval gij het niet volledig vanuit de ene hebt begrepen, aangezien de Kunst daarin ligt. Daarom wordt het thans herhaald.

“Op de weg dacht ik voortdurend aan de duif en de raaf, en kon het toch niet verklaren, totdat ik tenslotte op een hoge berg een prachtige poort zag ...”, domum aquarij seu solutionem¹³⁴, *“... uit de verte, waar naartoe ik mij onbewust gehaast had, hoewel hij ver van de weg lag, terwijl de zon reeds onder de bergen aan het zinken was, en ik anderszins niet in het minst een zekere wijkplaats kon zien. En dit schrijf ik slechts aan God*

¹³² De editie Lazarus Zelzner vervolgt met: “wanneer ik tegen de wind zou ingaan”.

¹³³ Het eerste woord van de zin is vervaagd. Vertaling onzeker.

¹³⁴ ‘het waterige huis van de oplossing’.

toe, die mij heel goed op zulk een weg had kunnen laten voortgaan en mijn ogen afdekken, zodat ik zulk een poort over het hoofd had gezien, ...” Hier bedoelt hij met haasten niet, dat hij met een sterk vuur voortgaat, doch met zijn opvatting, omdat ik zag¹³⁵ - is wat hij wil zeggen - dat ik op het juiste spoor zat. “... zodat ik die bereikte op zulk een tijd van de dag dat ik hem nog kon zien zien zoals het vereist was. Het was een waarlijk koninklijke, prachtige poort, waaraan vele schitterende standbeelden en dingen bevestigd waren, die alle - zoals ik later vernam - hun bijzondere betekenis hadden. Aan de bovenkant was een tamelijk groot bord bevestigd met deze woorden: ‘Procul hinc procul ite prophani’¹³⁶, en nog wat meer dingen, waarover te vertellen het mij strikt verboden is.” Deze koninklijke poort is, zoals hierboven vermeld is, solutio vera Philosophorum & domus aquarij¹³⁷. Wanneer iemand hierin gefaald had en niet op de juiste weg gevorderd was, zou men in het gehele werk gefaald hebben. “Toen ik nu onder de poort was aangekomen, kwam er ogenblikkelijk iemand in een hemels blauw gewaad aanzetten, die ik toen vriendelijk groette, waarvoor hij mij meteen dankte. Doch even snel eiste hij van mij de uitnodigingsbrief.” Degene in de blauwe kledij is de artifex¹³⁸ of het vuur, dat eveneens een wachter genoemd wordt door Bernhardus. Onder de uitnodigingsbrief echter wordt verstaan, dat ik er ook door God toe verkoren ben dat zulk een Kunst aan mij onthuld wordt. “O, hoe blij was ik toen, dat ik die met mij had meegenomen, want hoe gemakkelijk had het kunnen wezen dat ik hem vergeten was, hetgeen anderen was overkomen, zoals hij mij mededeelde. Deze nu heb ik snel gepresenteerd.” Met het vergeten, bedoelt hij aan te geven en te zeggen, dat ik mij van de wereld en zijn ijdelheid had laten afwenden, en dat ik God en de natuur niet op de juiste wijze

¹³⁵ “sage”. Lees: “sieve”.

¹³⁶ ‘Ga vanhier, ga naar elders, profanen’.

¹³⁷ ‘De oplossing van de ware filosofen en het huis van Aquarius’.

¹³⁸ ‘ambachtsman’.

was nagevolgd. *“Hiermede was hij niet alleen tevredengesteld, doch hij eerde mij bovendien, waarover ik hogelijk verbaasd was, en hij zei: ‘Ga mijn Broeder, gij zijt mij een lieflijke gast’, en vroeg mij daarnevens, mijn naam niet voor hem te verbergen. Toen ik hem nu antwoordde, dat ik de Broeder van het Rode Rozekruis was, was hij verbijsterd en tegelijkertijd verrukt en daarop gaf hij aan: ‘Mijn Broeder, nam gij niet zo veel met u mede, dat gij in staat zoudt zijn om een teken te kopen?’ Ik antwoordde: Mijn bezittingen zijn gering, maar mocht hij iets bij mij zien dat hem beviel, dan was hij welkom om het te nemen. Toen hij nu een fles met water van mij verlangde, heb ik daarmede ingestemd.”* Dit betekent, dat wanneer de juiste oplossing volledig heeft plaatsgevonden, op zulk een wijze dat gij die zo prachtig en helder kunt zien staan, gij erdoor verbaasd zult zijn en tevens uw oplossing aan het werk moet overdragen. Dan zal er niets overblijven dan dit heldere water. De oplossing heeft nu haar deel gedaan en de stolling vindt plaats. Daarom geeft hij u een gouden teken. Dit is het Oleum incombustibile¹³⁹, dat hij noemt met de volgende woorden: *“Hij geeft mij een gouden teken. Erop stonden slechts deze twee letters: ‘S.C.’, ...”* Dit betekent, ‘Solutio Chemicors’¹⁴⁰, tot getuigenis dat de oplossing op de juiste wijze gemaakt is en voortgebracht is. *“... met de aansporing, dat wanneer het mij goed zou bevallen, ik hem zou moeten onthouden. Daarop vroeg ik hem hoevelen er vóór mij binnen waren, hetgeen hij mij inderdaad mededeelde.”* Dit betekent, dat ik in boeken opzocht hoevelen op deze weg gearbeid hadden en tot de Kunst waren gekomen. Nadat ik er enkele had gevonden en mijn oplossing met de hunne overeenstemde, was ik vergenoegd en tevreden. *“Uiteindelijk heeft hij mij uit goede vriendschap een verzegeld briefje gegeven voor de tweede*

¹³⁹ ‘de onbrandbare olie’.

¹⁴⁰ In de marge van de editie Lazarus Zelzner echter, wordt het uitgelegd als “Constãtia Sponsus Charus. Spes, Charitas”, ‘Standvastige bruidegom, charme, hoop, liefde’.

wachter. *Terwijl ik een beetje langer bij hem treuzelde, naderde de nacht.*” Dat wil zeggen, dat de stolling plaatsvindt. *“Daarom werd op de poort een grote pan met pek aangestoken, ...”* De pan met pek is de rode oleum incombustibile, die dan verschijnt en naar voren komt. *“... opdat wanneer er iemand op de weg was, hij zich daar naartoe kon haasten. De weg die geheel doorliep tot aan het kasteel, was aan beide zijden door muren ingesloten, en bedekt met mooie bomen met allerlei soorten fruit.”* Dit betekent, dat in het afgesloten instrument het oleum incombustibile stolt. Dit betekent, dat het kleeft aan de bovenkant als een membraan, en naderhand naar beneden valt en aan de bodem van het vat kleeft, als een geel zand. Dat zijn de prachtige citroen- en pomgranaatbomen¹⁴¹ met hun vruchten. *“Er waren aan weerszijden ook drie bomen, waaraan lantaarns bevestigd waren. Daarin waren alle lichten reeds ontstoken door een prachtige dame, ook in een blauw gewaad, met een heldere toorts.”* Dit betekent, dat nadat het gele zand op de bodem bezonken is, er geleidelijk aan nigredo bijkomt, en het poeder of gele zand werkelijk bruin wordt met gele druppels, hetgeen net zo kan worden waargenomen als een lantaarn waarin een brandend licht is, hangend in de duisternis. De dame, anderzijds, heeft deze lichten reeds ontstoken met een toorts. Dit betekent, dat de ambachtsman en de natuur door deze ene toorts - dat wil zeggen, met één graad van het vuur - het werk met de hulp van God reeds zover hebben gebracht. *“Dit was zo prachtig en meesterlijk om te zien, dat ik een beetje had getreuzeld tegen de noodzaak in. Tenslotte echter vertrok ik na afdoende opmerkingen en nuttige instructie opgewekt van de eerste wachter.”* Dit betekent, dat ik - nadat ik bevonden had dat dit alles in mijn werk zat, en mij ook door de filosofen verzekerd was dat ik op de juiste weg was - opgewekt was. Want de oplossing was nu volledig verdwenen, en

¹⁴¹ “Citronen / Pomeranzen und Granat Bäume”; de laatstgenoemden zijn in feite hetzelfde. De editie Lazarus Zelzner overigens noemt slechts de bomen zonder ze te benoemen.

getransformeerd in een droog poeder. Daarom wijdde ik niet langer enige gedachte aan de oplossing, doch meer aan de verzegelde notitie die de eerste wachter mij had gegeven. Dat was het verzegelde glas met de materie. Die had ik blij getoetst op het resultaat dat ze zou geven, doch de filosofen waarschuwden mij, dat ik het onder geen beding moest openen, voor zover ik iets wilde bereiken, hetgeen kan worden gezien aan de volgende woorden. *“Op de weg had ik graag willen weten wat op mijn briefje geschreven stond. Aangezien ik de wachter echter niet van enig kwaad iets verdacht, moest ik mijn bedoeling beheersen en zo op de weg voortgaan, totdat ik bij de andere poort kwam, ...”*, dit betekent stolling, *“... die bijna net zo versierd was als de andere, doch met andere standbeelden en geheime betekenissen. Op het aangehechte schild stond: ‘Date & dabitur vobis’¹⁴².”* Dit betekent, geef de droogte de nattigheid te verslinden. *“Onder deze poort lag een grijze leeuw aan een ketting, die - zodra hij mij zag - overeind kwam en mij met een ontzaglijk gebrul tegemoet kwam.”* Dit betekent, dat zodra de stolling is begonnen, het rode oleum incombustibile verschijnt, hetgeen de grijze leeuw is. *“Hierdoor ontwaakte de andere wachter ...”*, dit is de betere stolling, *“... die op een marmeren steen lag,”* Dit betekent, dat nadat - zoals al eerder gehoord is - het gele poeder bruin is geworden met gele druppels, en men is voortgegaan met de graad van het vuur, de bruinheid dan zwartachtig wordt, en de gele druppels witachtig worden, van waaruit dan een grijsheid ontstaat. Deze grijsheid nu, is de marmeren steen waarop de wachter ligt. Wanneer hij ontwaakt, drijft hij de leeuw achter zich, die wijken moest. Hij kenmerkt dit met deze woorden: *“En hij zei mij, niet bang te wezen.”* Dit betekent, dat hoewel de filosofen het geheim houden en deze kleur niet aanduiden, doch vanuit de zwartheid beginnen, er toch enkelen zijn die erop zinspelen - met versluisde woorden - dat men er niet bang voor moet zijn. Een filosoof zegt namelijk, dat wanneer gij niet eerst uw werk roodachtig maakt, daarna

¹⁴² ‘Geef en aan u zal worden gegeven’.

zwartachtig en witachtig, en daarna wederom roodachtig, gij het niet goed hebt gedaan. *“Daarop dreef hij de leeuw achter zich, aanvaardde de brief die ik trillend aan hem had overhandigd, en las hem. En met grote eerbied sprak hij mij als volgt toe: ‘Wees nu welkom met God, menselijk wezen, dat ik reeds zo lange tijd gaarne had gezien.’”* Dit betekent, wees verrukt nu de grijsheid verschenen is. Hierna zal de zwartheid spoedig volgen. *“Daarop haalde hij een zegel tevoorschijn en vroeg mij, of ik het kon omruilen. Aangezien ik echter niets meer dan mijn zout had, ...”*, dit betekent: mijn oplossing, die ik thans stolde en tot een grijs poeder had gebracht, *“... bood ik hem dit aan, hetgeen hij dankbaar aanvaardde. Op het zegel stonden slechts twee letters, namelijk ‘S.M.’¹⁴³.”* Dit betekent: ‘sal meneralis seu metallorum’¹⁴⁴, tot getuigenis dat hij ook met de stolling tot nu toe goed had gehandeld. *“Terwijl ik nu ook met hem wilde spreken, begon men in het kasteel klokken te luiden, om welke reden de wachter mij aanspoorde om snel te rennen; anders zouden alle moeilijkheden en het werk dat ik had gehad, vergeefs zijn, ...”* Dit betekent, dat ik nu niet moest aarzelen met het vuur. Anders zou de nigredo niet komen, terwijl die zich reeds laat zien. *“... aangezien zij boven reeds begonnen met het doven van de lichten. Ik deed dit zo snel, dat ik de wachter niet tot afscheid groette. Zo bang was ik en het was waarlijk nodig, want ik kon niet zo snel rennen of de dame had mij ingehaald, achter wie alle lichten gedoofd werden. En ik had nimmer de weg kunnen vinden, wanneer zij niet met haar toorts een licht voor mij had gemaakt. Zelfs dan nog dreef de noodzaak mij om dicht bij haar te komen, waarop de poort zo snel werd gesloten,*

¹⁴³ ‘Sal Menstrualis’, ‘het gezuiverde zout’.

¹⁴⁴ ‘Het zout van bloemen van zijn metaal’. In andere werken aangetroffen als ‘sal menstrualis’. In de marge van de editie Lazarus Zelzner staat een ietwat andere uitleg van de twee letters, doch de tekst is vervaagd. Een deel ervan lijkt als volgt te luiden: “Studio merentis. Sal humor. Sal mineralis. Sal menstrualis.” (‘Het verdient studie. Zout van vochtigheid. Zout van mineraal. Zout van bloem’.).

dat een deel van mijn gewaad werd ingesloten, dat ik beslist moest achterlaten, aangezien de wachter noch door mij, noch door degenen die reeds buiten de deur stonden te roepen, overgehaald kon worden om hem opnieuw te openen. Doch hij gaf de sleutel aan de dame, die hem met zich meenam de hof in.” Domo Saturni¹⁴⁵. “Ondertussen keek ik andermaal rond bij de poort. Die was zo prachtig, dat de hele wereld nimmer zijns gelijke had gezien.” Deze nigredo Philosophorum kan namelijk niet met enig geld betaald worden, daar hij het begin en bepaald de zekerstelling van de filosofische steen is. “Vlakbij de deur waren twee pilaren. Op een ervan stond een vrolijk standbeeld, met deze inscriptie: ‘Congratur’¹⁴⁶. Het andere verborg verdrietig zijn aangezicht, en eronder stond: ‘Condoleo’¹⁴⁷.” Dit betekent, dat de zwarte kleur die uit de verrotting voortkomt, voor ons de dood aanduidt, aangezien alles wat hier leeft, moet sterven en vergaan. Deze beide standbeelden duiden aan hoe wij ons op zulk een punt moeten gedragen. Namelijk, de liefhebbers der Kunst en zij die kennis bezitten verheugen zich op de dood, aangezien zij heel goed weten dat het de juiste poort is tot het eeuwige leven, hetgeen wordt aangeduid door het vrolijke standbeeld en de incriptie ‘Congratur’. De onwijze echter en de natuur worden afgeschrokken door de dood en mijden die alsof hij een grote verdorvenheid is, hetgeen wordt aangeduid door het andere standbeeld met de inscriptie ‘Condoleo’. Zo wordt ook chemisch begrepen dat degenen die niet op de hoogte zijn, volledig geschrokken en bedroefd zouden zijn door deze mortificatie en zwartheid van onze materia, alsof die volledig verknoeid zou zijn. De wijze en juiste onderzoeker van de Kunst echter weet goed, dat deze dood de deur is van de onbrandbare steen, door welke hij zijn heil binnengaat. En deze poort is waarlijk het zwarte hemd

¹⁴⁵ ‘Het Huis van Saturnus’.

¹⁴⁶ ‘Ik verheug mij’.

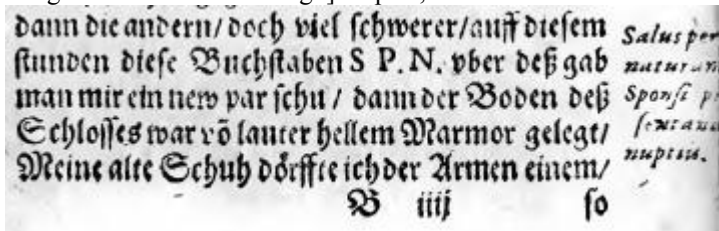
¹⁴⁷ ‘Ik lijd’.

waarover Bernhardus Trevisanus schrijft¹⁴⁸: “In summa stonden er zulke donkere, verborgen stellingen op, dat de intelligentste mensen op aarde ze niet hadden kunnen verklaren”¹⁴⁹ “*Onder deze poort moest ik andermaal mijn naam opgeven.*” Dit betekent, dat ik met de filosofen moest overeenstemmen, met zekerheid door deze poorten moest gaan, en daar, om met zekerheid onderkend te worden, mijn geloofsbrieven moest laten inschrijven. “*Daarop werd die in een perkamenten boekje genoteerd, en vervolgens naar de bruidegom gestuurd. Pas daarna gaf men mij het juiste gasten-teken. Het was wat kleiner dan het andere, doch veel zwaarder. Er op stonden deze letters: ‘S.P.N.’*”¹⁵⁰ Dit betekent, dat het juiste gasten-teken mij als albedo was gegeven, omdat degene die reeds albedin¹⁵¹ heeft, met recht mag zeggen dat hij een terechte, uitgenodigde gast is. En de drie letter duiden dat aan, namelijk Sulphur Philosophorum Naturalium¹⁵², hetgeen waarlijk ook de ware

¹⁴⁸ Deze volgende frase echter stamt uit het Scheikundig Huwelijk zelf, en behoort dus te worden toegeschreven aan F.C.R.

¹⁴⁹ Er staat nog een andere zin in het Scheikundig Huwelijk na deze, die hier niet geciteerd wordt.

¹⁵⁰ ‘Sponsi Praesentandi Nuptiis’ (‘gast van de bruidegom bij het huwelijk’), althans, in de gemoderniseerde tekstuele editie van Van Rijckenborgh, 1967. Terwijl één originele tekst (op meer dan één klein punt verschillend van de huidige originele tekst van de Practica overigens), geeft: ‘Salus per naturam Sponsi praesentandus [dit voorgaande woord is vervaagd] nuptii’, zoals men hieronder kan zien:

¹⁵¹ Idem, in accusativus.

¹⁵² ‘de natuurlijke filosofische zwavel’. Dus wederom is deze verheldering afwijkend van de hierboven genoemde andere vertalingen.

witte Sulphur Philosophorum is. Want het is het ware; hij die er allegatis¹⁵³ voor is, kan het niet groots met autoriteit bevestigen, want de waarheid bevestigt zichzelf afdoende. *“Bovendien werd mij een nieuw paar schoenen gegeven, aangezien de vloer van het kasteel ...”, quia est Ars Lunar¹⁵⁴, “... exclusief belegd was met helder marmer. Mijn oude schoenen mocht ik naar keuze weggeven aan een van de armen, die in groten getale doch zeer netjes onder de poort zaten.”* Dezen zijn de vier onzuivere metalen, te weten Mercurius, Saturnus, Jupiter en Venus¹⁵⁵. *“Ik gaf ze dan aan een oude man. Daarop leidde een jongeling¹⁵⁶ met twee toortsen mij een klein vertrek binnen. Zij lieten mij op een bank zitten, hetgeen ik deed. Zij staken hun toortsen in twee gaten die in de vloer waren gemaakt en vertrokken. Zij lieten mij dus alleen zitten.”* Dit betekent, dat nadat ik de putrificatio of nigredinem¹⁵⁷ volledig had afgerond of afgeleverd, de albedo begint, want met het levenseinde van de een, is het begin van de ander in dit werk altijd aanwezig. Dit vindt plaats per calcinationem. Daarom brengt de jongeling, die de Kunst is, mij naar een klein vertrek, wat wil zeggen, dat de materia in verhouding veel kleiner wordt dan die was op het tijdstip van de oplossing, en daarom de zwarteheid en het vuur alleen laat werken. *“Spoedig daarop hoorde ik een hoop lawaai, maar zag niets. En toen waren er een paar mannen die allen over mij heen vielen. Aangezien ik echter niet kon zien, moest ik het laten gebeuren en wachten op de dingen die zij met mij van plan waren.”* Dit betekent, dat in deze graad het vuur zal inwerken

¹⁵³ ‘verkoren’.

¹⁵⁴ ‘hetgeen de Maankunst is’.

¹⁵⁵ Respectievelijk kwik, lood, tin en koper.

¹⁵⁶ Er lijken echter twee jongelingen te zijn, zoals duidelijk lijkt te zijn in de volgende zin. In de editie Lazarus Zelzner, pagina 24, 1616, kan men deze zelfde initiële foutieve weergave aantreffen. Tekstueel hebben de edities van de Practica and de Lazarus Zelzner kleine verschillen qua bewoording.

¹⁵⁷ ‘de zwarting’.

op de zwartheid, doch vanwege de grote zwartheid kan in de aanvang niet onmiddellijk een verandering van kleur worden gezien. Doch naderhand, wanneer er enige tijd verstreken is, wordt deze zwarte materie geleidelijk aan grijs, en verandert uiteindelijk in een witheid, zoals F.C.R. verder aanduidt met de volgende woorden, waar hij zegt: *“Aangezien ik echter spoedig ontdekte dat zij barbiers waren, ...”* Dit betekent, albedo; daarom noemt hij hen ‘barbiers’, omdat het de zwartheid wegveegt, en deze zuivert en polijst, hetgeen ook het werk van de barbiers is. *“...bezwoer ik hen dat zij mij niet op die manier zouden mishandelen, aangezien ik wilde doen wat zij wilden.”* Dit betekent, dat men het niet moet aanjagen met grote, overbodige hitte, doch mooi getemperd met de eerste graad van vuur, zoals waarmee vanaf het begin gewerkt is, omdat de nigredo gereed is en bereid om de witheid te omarmen, vooral wanneer ze reeds grijs is geworden. *“Daarop lieten zij mij spoedig met rust, en een die ik evenwel niet kon zien, liet mijn haar netjes en keurig wegknippen in een cirkel op het hoofd; doch bij het voorhoofd, de oren en ogen liet hij mijn lange ijsgrijze haar hangen.”* Dit betekent, dat wanneer men aldus is voortgegaan, deze grijze materia, die zwart geweest is, nu echter sneeuw wit is in het midden; en geheel eromheen kan nog steeds de grijze kleur worden gezien, die de aanblik heeft van een grijs hoofd. *“In zulk een beginnende aanval moet ik toegeven, dat ik volledig gefaald had. Want wanneer sommigen van hen mij zo sterk mishandelden, en ik niets kon zien, kon ik nergens anders aan denken dan dat God mij had willen verlaten vanwege mijn nieuwsgierigheid.”* Dit betekent, dat wanneer deze calcinatie op deze wijze voortgaat, men mag aannemen dat deze aarde volledig tot stof en tot niets zou worden gemaakt. Doch zie, de grote Rosarius troost de laborant heel mooi met dit gedicht, wanneer het zegt:

“Hier gaat de dauw neer
En geeft het dode gebied van de aarde zijn water

opnieuw te drinken

Item.

Hier komt de ziel neer van de hemelse poorten
En het dode lichaam in het graf verjongt weer.”¹⁵⁸

“Welnu, deze onzichtbare barbiers namen voorzichtig de afgeknipte haren op en droegen ze met zich heen.” Dit betekent, dat de tijd en de hitte de zwarte of grijze kleur met zich wegdragen, zodat niemand die ooit kan weerzien. *“Daarop kwamen beide jongelingen terug en dreven hartelijk de spot met mij omdat ik zo bang was geweest.”* Dit betekent, dat toen ik achteraf over de natuur en ook de Kunst van dit werk nadacht, het niet anders had kunnen zijn, omdat het zo moest wezen. Daarom drijft hij¹⁵⁹ graag de spot met zichzelf omdat hij er zo bang voor is geweest. *“Nauwelijks hadden zij ook maar enige woorden tot mij gesproken, of opnieuw begon iemand een klokje te luiden.”* Het werk van de witte steen is nu volledig voltooid, omdat het net zoals het geluid van de klok zijn geluid wijd en zijd laat horen en overal laat weerklinken. Aldus heeft ook dit witte medicijn en elixer een grote capaciteit om wijd en zijd op alle ziekten en metalen aan te grijpen. *“De jongelingen deelden mij mede, dat ik hun het teken van de bijeenkomst moest geven.”* Dit betekent, dat men daarmee kan toetsen wie een ware of valse chemicus en alchemist is. Want dit is de werkelijke toets dat hij geheel door alle poorten is gegaan, en zijn teken heeft toeberaid op een gerechtvaardigde manier, en niet over de muren is geklommen om steeds zijn weg naar binnen te werken, of is binnengekomen via valse praktijken en bedrog. Want er worden velen aangetroffen die opscheppen over zulk een Kunst, die ook een proefstuk maken en een onvolmaakt metaal transmuteren in Lunam¹⁶⁰, doch wanneer zij

¹⁵⁸ Dit benadert de vreemde opmaak van de Practica op dit punt. De witregels echter zijn door mijzelf ingevoegd.

¹⁵⁹ Hier wordt de ‘ik’ afgewisseld met ‘hij’.

¹⁶⁰ ‘maan’.

worden opgeroepen om te verantwoorden hoe en in welke vorm dit volbracht is, houden zij het vol als boter in de zon. Want zij calcineerden de luna slechts met zwavel, en vermengden het met andere dingen, opdat men niet zou weten dat er een luna in zit. Vervolgens strooiden zij het uit op Mercurius of Saturnus¹⁶¹ en doen ze het in een sterk vuur; aldus vervliegt de Mercurius eruit. Het lood en de andere materia, eronder vermengd, branden op, en aldus blijft alleen het zilver erin liggen. Uiteindelijk is dit werkelijk een proefstuk. Zeker, het is goed zilver, men zou het niets anders kunnen noemen, doch zie, hoe is het in deze hal terecht gekomen? Door een grap. Zal hij ook het gewicht houden? O nee, dergelijke bedriegers zal men verdrijven met spot en zweepslagen, zoals F.C.R. verder aangeeft op de derde dag. Dus alles wat er in de wereld omgaat met deze Kunst kan worden gezien als in een spiegel. *“Daarom spoorden zij mij aan en voerden mij via vele gangen, deuren en gaanderijen een grote hal binnen.”*¹⁶² Dit betekent, dat nadat ik gezien had dat ik door de Kunst en het onderzoeken van de natuur, door deze poorten en gangen, en zeker ook door de graden van het vuur, uiteindelijk tot de Kunst was gekomen, waar de natuur en de Kunst mij toe verlicht en geleid hadden, ik mij ook had laten vinden in de grote hal, onder het getal der alchemisten, om de Kunst verder te onderzoeken, waar die heeft plaatsgevonden zoals gij thans zult horen: *“In deze hal ...”*, dit betekent: onder deze naam van de alchemisten, *“... was een zeer groot aantal gasten, onder wie keizers, koningen, heersers en heren, edel en zij die dat niet waren”*¹⁶³, *rijk en arm, van alle soorten geloofsovertuigingen, hetgeen mij hogelijk verbaasde. En ik dacht bij mijzelf: Ach, wat ben je toch een grote stommeling geweest, dat je jezelf hebt laten overhalen tot een*

¹⁶¹ In deze passage van de Practica vertegenwoordigd door hun symbolen.

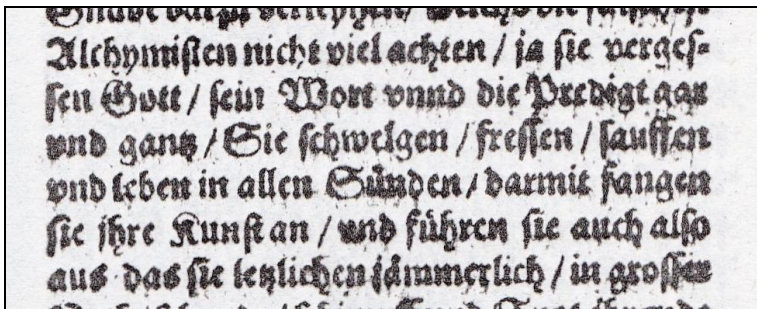
¹⁶² Feitelijk maakt deze zin deel uit van de Tweede Dag.

¹⁶³ “Edel und unEdel”. Dat laatste is niet noodzakelijk negatief bedoeld.

dergelijke bittere en enerverende reis.” Dit betekent, dat gij God er zo getrouw om hebt gesmeekt, uw buur zo sterk hebt liefgehad, en alle tijdelijke weelde hebt veracht. *“Zie, er zijn lieden die gij goed kent en waarvan gij niets goeds dacht. Die zijn hier thans, en met al je smeken en bidden ben je nauwelijks als laatste binnen kunnen komen. Dit en ook andere dingen plantte de duivel mij op dat ogenblik in; die, wel te verstaan, ik zo goed als ik kon de deur had geweest.*¹⁶⁴ *Ondertussen sprak hier en daar een van mijn kennissen mij aan: ‘Wel wel, Frater Rosenkreutz, zijt gij ook hier?’ ‘Ja’, antwoordde ik mijn Broeders, ‘de genade Gods hielp ook mij naar binnen’, waar zij veel om moesten lachen, en zij hielden het voor spotternij om God bij dergelijke kwade dingen nodig te hebben. Toen ik nu over al hun gebeurtenissen hen bevroeg, die voor het merendeel over de rotsen hadden moeten zwenken, begon iemand op enkele trompetten te blazen, hoewel wij niemand hadden gezien, om ons voor de tafel bijeen te garen.”* Met de trompetten wordt aangeduid, de hoge dunk die ieder van zichzelf zou kunnen hebben, wat hij zou kunnen menen te weten en begrijpen van deze Kunst, en welke waardigheden en onderscheidingen hij waardig mocht zijn. Want Christus zegt zelf, dat men de valse profeten zal herkennen aan hun vruchten. Waarlijk, geen enkele goede boom kan slechte vruchten dragen. Hier kan men dus ook zeer snel vaststellen wie alchemisten en filosofen zijn, aangezien de ware filosofen zich nergens op doen voorstaan, behalve op hun zwakheid. De valse echter scheppen voortdurend op, en men kan hun niet genoeg eer doen als zij zouden wenden te ontvangen. *“Daarop bezette iedereen een zetel; telkens een die hij in gedachten had en die gelegen was boven de anderen. Dit is de reden waarom ik met al de andere arme metgezellen nauwelijks een plekje kon verwerven aan de voet van de tafel. Spoedig verschenen de jongelingen en een van hen ...’,* de Kunst, *“... bad zulk een mooi en prachtig gebedje,*

¹⁶⁴ De auteur lijkt aan dergelijke lieden te refereren, doch letterlijk is de referentie aan de duivel.

dat mijn hart in mijn lichaam opsprong van vreugde.” Hiermede wil hij aangeven, dat wanneer men iets wil uitvoeren en doen, men altijd God erom moet smeken en bidden dat Hij ons zijn genade daartoe schenkt, waar de valse alchemisten weinig mee op hebben. Feitelijk verachten zij geheel en al God, Zijn woord en de preek. Zij verheugen zich, vreten en zuipen en leven in alle zonden. Hiermede beginnen zij hun Kunst en voeren die op zulk een wijze uit, dat zij uiteindelijk vreselijk aan hun eind komen in

grote nood, schande, spotternij en gehoon, zoals men het kan zien op de derde¹⁶⁵ dag: *“Dit werd schamper gehuldigd door een tamelijk grote massa¹⁶⁶. Zij lachten liever met elkaar, maakten gebaren naar elkaar, beten in hun hoeden, en gaven zich aan meer van die fantasterijen over.*

Daarna werd het eten geserveerd en hoewel men geen enkel menselijk wezen kon zien, werd alles zo netjes verschaft dat ik dacht dat iedere gast zijn eigen dienaar had. Aangezien mijn

¹⁶⁵ Ook dit gebeurt feitelijk op de Tweede Dag.

¹⁶⁶ “Hausen”, waarschijnlijk een zetfout, waar ‘Hansen’ bedoeld is. In de Duitse taal geeft de term ‘Hans und Kunz’ grotere groepen eenvoudige mensen aan. Echter ook gebruikt om een man van standing aan te duiden. Zie Luther, 5, 183a. De editie Lazari Zelgners geeft een juiste spelling. De verwisseling van ‘u’ en ‘n’ is overigens een vaak aangetroffen zetfout in deze oudere werken.

kunstenmakers zich nu een weinig hadden opgefrist, en de wijn de schaamte een klein beetje van hun hart had weggescheurd, begon een opschepperij en zelfophemeling. De een toetste dit, en de ander iets anders, en in het algemeen waren de vruchteloze nietsnutten het luidruchtigst. Ach, wanneer ik overdenk welke bovennatuurlijke en onmogelijke prestaties ik toen gehoord heb, voel ik me er nog misselijk door. Tot slot hielden zij zich nimmer aan hun rangorde, want hier werkte een strooplikker zich op naar de heren, en daar nog een. Zij pretendeerden kunstgrepen als dewelke noch Samson noch Hercules met al hun kracht teweeg hadden kunnen brengen. De een beweerde, dat hij Atlantem¹⁶⁷ van zijn last wilde bevrijden; de ander, dat hij de driekoppige Cerberus weer uit de hel zou trekken. In summa, iedereen had zijn eigen smaldeel. Toch waren de grote heren zo dom, dat zij hun pretenties geloofden. En de schurken waren zo stoutmoedig dat, hoewel de een hier, de ander daar, met messen op zijn vingers werd getikt, zij geen berouw toonden.” Dit betekent, dat hoewel een valse alchemist schuldig werd bevonden aan bedrog door een heerser en heer, en daarom bestraft, de anderen toch geen schrik voelden door opnieuw voor hem op te scheppen, met de aanname dat zij beter zijn toegerust om hun grollen goed te verbergen, en ze met prachtige, uitgewerkte toespraken op zulk een wijze te presenteren, dat hij ze zal geloven. “Doch wanneer een erin slaagt een gouden ketting te pakken, willen zij allemaal hun poging doen. Ik zag er een, die de hemelen hoort ruisen. De ander kon de ideeën van Plato zien. De derde was er naar zijn zeggen toe in staat, de atomen van Democritus te tellen. En er waren ook niet weinigen van de eeuwige bewegers¹⁶⁸. Sommigen hadden naar mijn mening een helder verstand, doch pretendeerden te veel, tot hun verderf. Tot slot was er iemand die ons kort gezegd ervan wilde overtuigen dat hij de dienaren zag die toezicht hielden, en zijn grappen zelfs nog verder had

¹⁶⁷ ‘Atlas’.

¹⁶⁸ ‘perpetuum mobile’.

voortgezet, ware het niet dat de onzichtbare toezichthouders hem zulk een passende klap op zijn leugenachtige mond hadden gegeven, dat niet alleen hij, doch ook velen vlakbij hem stil waren gebleven als muisjes.” Dit gebeurt zelfs vandaag de dag. Wanneer de ambachtslieden en valse alchemisten samenkomen, weten zij samen zeer veel, en de een wil altijd meer weten en in hogere achting staan dan de ander, totdat uiteindelijk een van de toezichthouders hem een klap in het gezicht geeft. Dan zijn zij zeer stil. Dit betekent, dat hun openlijk wordt medegedeeld dat zij vals zijn en tenslotte worden opgehangen, onthoofd of onderzocht, en dat de anderen van zijn broeders die voordien zulk een grote mond hadden, stil zijn, omdat zij in hun geweten ervan overtuigd zijn, dat zij niets van de Kunst begrijpen, en er toch veel over opscheppen. *“Wat mij echter het meest pleziede, was dat al diegenen die ik had hooggeacht, aardig en rustig waren in hun gedrag en er niet luid bij schreeuwden; zichzelf eerder onderkendend als onwetende menselijke wezens voor wie het geheim der natuur te hoog was, en zichzelf echter veel te nederig.”* Hiermede geeft hij ons wederom een les, namelijk, dat men niet de eer moet geven aan zulke klets-kousen en sofistich vage lieden door hen te geloven, doch hier een voorbeeld aan nemen, aangezien iemand die van zulk een Kunst afweet, niet opschept, doch haar rustig en verborgen houdt. Welnu, wanneer gij eveneens iets vruchtbaars wenst te bereiken in zulk een Kunst, wees dan stil en onderzoek ijverig; plaats uzelf niet hoger dan Gods gift der genade. Dan zij ge voor God van de filosofen een welbehagen. F.C.R. zegt hier namelijk: *“Wat mij echter het meest pleziede, was dat al diegenen die ik had hooggeacht, aardig en rustig waren in hun gedrag.”* En ook Christus zegt, dat hij die zichzelf verheft, vernederd zal worden, en dat hij die zichzelf vernederd, zal worden verheven.¹⁶⁹ Want wie zichzelf de gedachte bijbrengt dat hij veel weet, weet niets, want hij denkt dat hij veel meer weet - en ook nog heel wat meer begrijpt - dan iemand anders, en is aldus

¹⁶⁹ Bijbel, Mattheüs, 23:12.

beschaamd om van anderen te leren. Hij bedriegt dan zichzelf daarmee. Want een wijze kan zelfs uit de nederigste dingen nut en vrucht voortbrengen, wanneer hij ze met alle ijver beschouwt en de natuur in acht neemt. *“In een dergelijk rumoer had ik bijna de dag vervloekt dat ik naar deze plaats was gekomen, want met pijn moest ik zien dat domme, onbedachtzame lieden bovenaan stonden, en dat ikzelf op een dergelijke nederige plek niet eens vrede kon hebben, gelet ook op die schurk die mij een dwaas noemde waar een streepje doorheen liep. Ik dacht niet, dat er nog een poort was waar wij doorheen moesten gaan, doch nam aan, dat ik gedurende het gehele huwelijk in een dergelijke bespottling, minachting en onwaardigheid moest blijven verkeren, hetgeen ik noch aan de heer bruidegom, noch aan de bruid ooit verschuldigd was. Daarom had hij naar mijn mening voor zijn huwelijk een andere dwaas moeten zoeken dan mij.¹⁷⁰ Zie, dit is het ongeduld dat de aangelegenheden van deze wereld tot eenvoudige harten brengen. Doch in feite was dat een deel van mijn struikelen, waarover ik had gedroomd, zoals eerder vermeld is.”* Hier spoort hij ons aan, omwille van de volledigheid, dat wij ons niet tot dergelijke bedriegers moeten wenden - hoewel zij gedurende een bepaalde tijd tot grote eer en waardigheden komen, en ook andere liefhebbers van de Kunst onderdrukken, en belachelijk maken en bespotten; zelfs kunnen zeggen, dat, omdat dezen hen niet willen volgen in hun goddeloze leven, zij parasieten zijn, dat zij te koop zijn, dat men hen niet moet storen, en dat zij te zijner tijd jonge dwazen zullen voortbrengen, en meer van dit soort geschimp -, doch standvastig in het gebed en alle deugden de Kunst zouden moeten onderzoeken. God zal ons niet het gehele huwelijk laten uitzitten in zulk een spotternij, want er is nog een andere poort, waar wij het gewicht moeten verdragen. Dan zal men zien, wie de beste Kunst kent. *“Het geblèr nam hand over hand toe. Want er waren reeds dezulken die over valse en verzonnen verhalen opschepten, die ons dromen wilden*

¹⁷⁰ Onzekere markering.

binnenpraten die klaarblijkelijk leugenachtig waren. Nu zat er een aardige, rustige man naast mij, die slechts zo nu en dan over zijn omstandigheden praatte. Tenslotte zei hij: 'Zie, mijn Broeder, wanneer er iemand zou komen die zulke halsstarrige lieden op het juiste spoor zou willen zetten, zouden zij hem horen?' 'Waarachtig, nee', antwoordde ik. 'Dit is', zegt hij, 'hoe de wereld uit alle macht bedrogen wil worden, en niet diegenen wil horen die goede bedoelingen met hen hebben.'" Hier toont zich opnieuw de loop der wereld, hoe de valse alchemisten en filosofen over hun Kunst opscheppen, hoewel zij in de grond vals zijn. De heren fratres hebben aangeboden en ook beloofd om die valse filosofen te hervormen en verbeteren. Zijn zij daarmee tevreden? O nee: zij geven er de voorkeur aan de heren fratres bij te staan met vervolgen en bespotten¹⁷¹, en drukken feitelijk diegenen tegen de muur die de heren fratres slecht gezind zijn en niet mogen. *"¹⁷²Ziet gij ook die hielenlikker: de ronkende beelden en dwaze gedachten waarmee hij anderen naar zich toetrekt? Aan gene zijde is er een die met ongeloofwaardige, verborgen woorden de mensen bedriegt. Doch geloof daarom mijn woorden: de tijd zal nog komen dat men deze maskers te kijk zal zetten, en de hele wereld zal laten zien welk soort bedriegers erachter verborgen was. Misschien zullen er zijn van wie men het niet verwacht had.' Terwijl hij dit zegt, en het geschreeuw steeds luider wordt, komt er in de hal plotseling zulk een elegante en schitterende muziek op als ik mijn gehele leven nog nooit had gehoord. Daarom was iedereen stil en in afwachting waartoe dit zou leiden. Hierbij echter waren er allerlei soorten snaarmuziek, en*

¹⁷¹ "O nein: sie helffen viel lieber die Herren fratres verfolgen und schimpffieren". De Duitse zin is enigszins verwarrend. Hij kan ook betekenen: 'O nee: zij helpen liever de heren fratres vervolgen en bespotten'. En, met de tweede 'Herren fratres' wordt bedoeld: 'nog andere heren fratres'. De Practica schrijft het woord 'fratres' in deze context overigens met een kleine letter.

¹⁷² Hier spreekt de metgezel van F.C.R. weer.

met zulk een harmonie onderling afgestemd, dat ik mijzelf vergat en zo bewegingloos bleef zitten, dat mijn metgezellen zich erover verbaasden. En dit duurde bijna een halfuur, waarin niemand van ons een woord uitte, want zodra iemand zijn mond wilde openen, werd hij onverwacht geslagen, en toch wist hij niet waar het vandaan kwam.” Deze muziek en schitterende harmonie zijn de geschriften van de filosofen, die alle zo schitterend en prachtig op elkaar zijn afgestemd, dat men zich er niet genoeg over kan verwonderen, in zoverre men ze goed begrijpt en ze doordacht leest. In feite doorloopt degene die ze wederstreeft, al zijn Kunsten met bespottung en belediging, en kan hij worden vergeleken met iemand die zijn huis op zand bouwt. Wanneer er een stortregen komt, wordt het weggespoeld en stort het in elkaar. Zo vergaat het ook een hooggeschoolde alchemist of ambachtsman, wanneer hij niet de ware fundering heeft van de ware filosofie. En wanneer het aankomt op de grondbeginselen of bewijzen, zal hij slechts overweldigd worden door spotternij door de filosofische geschriften, en als vals worden bevestigd. Daarom mag hij zijn mond niet meer opendoen van nu af aan. *“Ik dacht, omdat wij niets van de musici te zien kregen, dat ik mij graag alle instrumenten waarvan zij zich bedienden voor de geest zou stellen.”* Ook hiermede geeft hij ons een schone les, namelijk, dat wij hem moeten navolgen, daar wij niet in staat zijn de musici te zien, aangezien sommigen vele duizenden jaren geleden gestorven zijn. Daarom zouden wij ijverig moeten zijn, opdat wij hun instrumenta te zien mogen krijgen, gevormd door hun nagelaten geschriften, en ons erin verheugen. *“Na een halfuur stopte de muziek plotseling en konden wij noch iets zien, noch iets horen. Spoedig hierop steeg er voor de deur van de hal een groot rumoer op, alsook de weerklink van trombones, trompetten en legerpauken, en alles was zo meesterlijk alsof de Romeinse keizer zijn entree ging maken.”* Nadat de harmonie gestopt is, en nadat de Scripta Philosophica enige tijd onder de bank hebben gelegen en uit het zicht zijn geraakt, weerklinken

trombones, trompetten en legerpauken. Dit betekent, dat vele valse profeten zijn opgestaan die hun stem verhieven, net als trombones. En de hele wereld mocht menen, wanneer men niet beter zou weten, dat zij de juiste en waarheidsgetrouwe filosofen zijn. *“Daarom ging de deur vanzelf open, waarna het lawaai van de trombones zo luid werd, dat wij het nauwelijks konden verdragen.”* Dit betekent, dat nadat de ware filosofie lange tijd uit het zicht was geraakt, God haar opnieuw naar voren had laten komen, en zelf de deur opende naar de hal van het Scheikundig Huwelijk. Pas dan wordt de weerklank van de trombones echt groot. Het geschreeuw en geschrijf van de valse filosofen neemt feitelijk in zulk een mate toe, dat men nauwelijks de werkelijke waarheid noch kan horen of zien in plaats van de filosofische nonsens. *“Ondertussen komen in de hal binnen, wat ik veronderstel vele duizenden lichtjes te zijn, die daar vanzelf in goede orde naartoe waren getrokken, zodat wij werkelijk geschokt waren, totdat uiteindelijk de voorheen genoemde twee jongelingen met heldere toortsen de hal binnenkwamen, en een prachtige dame verlichtten, die vervoerd werd op een schitterende, vergulde triomfzetel die uit zichzelf bewoog.”* Deze lichtjes zijn weer de Scripta Philosophica, waarover men totaal geschokt zou kunnen zijn, ware het niet, dat beide jongelingen ze verlichtten. Dit betekent: ware het niet dat Ars & Natura in dit werk ijverig in acht genomen werden, en dat men beschouwde wat in de natuur mogelijk zou zijn wanneer ze door de Kunst geholpen zou worden. Anders zou men het zeer goed voor tovenarij kunnen houden. Deze dame evenwel, die naar binnen was gereden op de triomfzetel, is albus lapis Philosophorum¹⁷³, en is de dame die oorspronkelijk in het blauw gekleed was verschenen, die de lichtjes aan de bomen bevestigde. Want eerst is zij gekleed in blauw met gele sterretjes; nu echter is zij wit en sterk fonkelend met goud. Werkelijk, wanneer men dit elixer goed waarneemt, is het net alsof God door albast gemengd was, dat voortdurend fonkelt

¹⁷³ ‘De witte steen van de filosofen’.

alsof het sterretjes waren. *“Ik overwoog, dat zij degene was die eerder op de weg de lichten had ontstoken en ze gedooft had, en dat dezen haar dienaren waren die zij eerder op de bomen had geplaatst. Dit keer was zij niet blauw, zoals tevoren, doch gekleed in een sneeuw wit glinsterend gewaad, dat fonkelde van puur goud en zo helder was, dat wij niet vluchtig een blik op haar durfden te werpen.*

Beide jongelingen waren bijna net zo gekleed, doch ietwat eenvoudiger.” Waarlijk, wanneer gij albedinem¹⁷⁴ hebt, hebt ge een Kunstwerk gewrocht. Daaruit vloeit voort, dat gij in staat zult zijn om de natuur veel scherper en beter te onderzoeken, en ook veel sneller en blijer dan in de aanvang voort te gaan in de Kunst. Daarom zijn Ars & Natura, de beide jongelingen, thans iets beter gekleed dan tevoren. Deze vrouwe Albedo is waarlijk een toetster van alle alchemisten, en alle filosofen hebben met verlangen naar haar gezocht. En zij die haar gevonden hebben, wensden niet van haar te scheiden, doch dienen haar voortdurend in de vorm van de lichtjes. Dat wil zeggen, met hun geschriften. *“Zodra zij nu in het midden van de hal was aangekomen, en van de zetel was afgestapt, bogen alle lichtjes voor haar. Daarop stonden wij allen van onze banken op, doch iedereen bleef op de plek waar hij was. Welnu, toen zij ons - en wij aan haar, wederzijds - alle eerbied en achting had betoond, begon zij als volgt te spreken, met een prachtige stem.”* Hier wordt aangeduid, dat er eerder velen waren die hebben opgescheept over grote kunstgrepen, doch dat nu de tijd is gekomen dat men de toets moet doen. Want wanneer gij niet eerst oplost en laat verrotten, kunt ge niet laten stollen en calcineren. Dit betekent, dat wanneer gij niet eerst zwartmaakt, gij evenmin kunt witmaken. En feitelijk nog veel minder, roodmaken. Nu komt Albedo en is van plan een onderzoek uit te voeren, en vraagt hoe en in welke vorm zij ze verkregen hebben, en verklaart zichzelf heel fraai in de volgende verzen:

¹⁷⁴ ‘witheid’.

*“De koning, mijn genadige heer
Die thans niet al te ver is
Zowel als zijn uiterst lieflijke bruid
Die aan hem in eer is toevertrouwd
Welnu, zij hebben met grote vreugde
Reeds uw aankomst gezien
Met name aan elkeen
Gunnen altijd hun genade
En wensen vanuit de grond van hun hart
Dat gij in elk uur succes hebt
Zodat uw komende vreugde in het huwelijk
Niet vermengd is met iemands lijden.*

*Hierop boog zij hoffelijk met al haar lichtjes en begon spoedig
daarna aldus:*

*Gij weet dat in de uitnodigingsbrief
Geen menselijk wezen hier is ontboden
Die niet van God heeft ontvangen
Lang geleden alle prachtige gaven
En gesierd werd met alle benodigdheden
Zoals het in dergelijke kwestie betaamt
Al willen zij zich niet voorstellen
Dat iemand zo vermetel zou kunnen zijn
Dat hij onder een dergelijke zware omstandigheid
In een dergelijk geval een plaats zou durven bezoeken
Wanneer hij niet gedurende een lange tijd
Zich voor dit huwelijk heeft voorbereid
Daarom koesteren zij goede hoop
En voorzien zij alle goede dingen voor u allen
Zijn opgetogen dat in zulk een moeilijke tijd
Zovele mensen het hebben gevonden
Toch zijn de mensen zo vermetel
Dat zij hun grofheid niet vaststellen
En op plaatsen inbreuk maken*

*Waar zij niet beroepen zijn
Mogen zij hier niet een schurk presenteren
Moge geen grappenmaker zich onder anderen mengen
Spoedig evenwel zonder verhulling
Willen zij een zuiver huwelijk hebben
Aldus op de dag van morgen
Zal de weegschaal van de ambachtsman worden opgesteld
Waar een ieder met gemak zal afmeten
Wat hij thuis vergeten is
Is er thans iemand in dit gezelschap
Die zichzelf niet volledig kan vertrouwen
Dat hij thans snel terzijde stappe
Dan geschiedt het dat hij het langer uithoudt
En alle genade aan hem verspild is
En morgen heeft hij niet veel¹⁷⁵
Welnu, bij wie zijn geweten aanklopt¹⁷⁶
Zal deze nacht in de hal worden achtergelaten
Tot de ochtend, wanneer hij vrij zal zijn
Doch laat hem nimmer dichtbij komen
Welnu, wanneer iemand weet wat hem bedrukt
Moet hij met zijn dienaar gaan
Die hem zijn kamer zal tonen
Waarin hij vannacht zijn rust mag hebben
Aangezien de weg van roem hem wacht
Anders zal het slapen heel zwaar voor hem zijn
De anderen denken er hier heel goed om
Dat hij die tegen zijn kracht handelt
Zich het beste snel uit de voeten maakt
Men moge voor iedereen het beste hopen.”*

¹⁷⁵ “muß (...) unter der Sporen”.

¹⁷⁶ Doch ook het geweten van F.C.R. speelt op, dus blijkbaar is het verschil, dat sommigen zich schuldig voelen omdat zij weten dat zij vals zijn, en sommigen zich schuldig voelen omdat zij weten dat zij onwetend zijn.

Met deze verzen wijst de dame fraai op de Albedo, hoe wij ons in deze Kunst behoren te gedragen. Ten eerste, moeten wij zien of we misschien door God verkoren zijn. Ten tweede, of wij de dienaar der natuur kunnen zijn, en haar in alle dingen volgen. Ten derde, of wij in staat zijn om ongeluk en ellende te verdragen. Want hij die zich op deze drie punten niet heel zeker is, moet niet naar een Broederschap gaan om de Kunst te leren. Hij zal niets nuttigs bereiken. Opdat niemand zich op die wijze presenteert, alsof hij veel wist en God bijzondere geheimen aan hem had onthuld - waarlijk, alsof hij tevens de vroomste man op aarde zou zijn, en er toch een bedrieger achter verborgen gaat -, wordt thans de weegschaal van de ambachtsman opgesteld. Dat wil zeggen, de albedo of het witte elixer. Die drijft spoedig uit wat in het hart gevestigd is. Is het een menselijk wezen dat het niet vroom wil toepassen ter ere van God en arme mensen, doch voor wereldlijke praal en ijdelheid, dan zal hij het spoedig tonen wanneer hij slechts een kleine bijzonderheid kan vatten, die het echter niet zal volhouden op de laatste toets. Hij moet niet denken dat hij de weegschaal kan doorstaan en het ware universele zal ontvangen, doch zou tijdig terzijde moeten stappen en er niets meer aan besteden. Waarlijk, noch zou hij anderen moeten misleiden met zijn sofistieke woorden. Want God zal het aan een dergelijk menselijk wezen, die het toepast voor wereldse ijdelheid, noch laten geven, noch onthullen. Daarom wordt hij hier aangespoord om er afstand van te doen en het te laten varen. Doch er zijn nog zovelen zo aanmatigend, dat zij veronderstellen dat zij de Kunst slechts willen onderzoeken, en nimmer afwegen hoe zij die vervolgens moeten toepassen. Naderhand brengt het hen tot armoede, bespotting, beschimping en schande. Nu kan men hier de Kunst niet de schuld van geven, doch veeleer de ambachtsman zelf, aangezien de Kunst u aanspoort om goed in te zien dat gij uzelf onderzoekt, opdat gij uiteindelijk niet met beschimping te kampen hebt. *“Zodra zij gestopt was met spreken, buigt zij andermaal en springt vrolijk op haar zetel. Hierop begonnen de*

trompetten wederom te blazen, hetgeen niet het zware ademen van enkelen kon wegnemen, en onzichtbaar hebben zij¹⁷⁷ hen naar buiten geleid. Doch voor het merendeel bleven lichtjes in het vertrek achter, en overal plaatste een ervan zich bij een van ons. In zulk een rumoer kan nauwelijks worden uitgedrukt welke zware gedachten en gebaren heen en weer gingen. Nog steeds was het merendeel in het geheel niet kien om naar de weegschaal te gaan, en waar iemand er niet naartoe wilde gaan, wilde hij zich er in vrede aan onttrekken (zoals zij hoopten).” Hier duidt hij de loop der wereld aan, dat wanneer de ambachtslieden horen dat dergelijke zware omstandigheden aanwezig zijn, en dat het zulk een devoot en gematigd leven vereist, zij er hevig door geschrokken zijn. Tenslotte echter verzamelen zij moed en denken: Waarom besteed je daar aandacht aan. Je gaat het proberen, en deze koning en soeverein, waarlijk, heer en edelman moet het geld verschaffen en alles spenderen. Wanneer het werkt, krijg je iets kostbaars. Wanneer geen vooruitgang geboekt wordt, zul je een uitvlucht vinden en jezelf verontschuldigen, opdat je er met eer mee kunt weggomen. Dus je beschouwt de volledige verzorging en goede dagen als een gegeven, aangezien je ze hebt. Laat het einde komen zoals het moge zijn. Dit is dus hoe de valse alchemisten en bedriegers doen. Doch hoe gaan de werkelijke en ware filosofen te werk? Zie, hij sprak verder: “Ik had mijzelf spoedig in bedwang, en aangezien mijn geweten mij overtuigde van alle begrip¹⁷⁸ en onwaardigheid, was ik van plan om met anderen in de hal te blijven, en tevreden te zijn met het ontvangen maal, in plaats van toekomstige klappen te verwachten.” Hier geeft hij fraai aan, hoe de ware naar de Kunst zoekende leerlingen zich zouden moeten gedragen. Wanneer zij zien dat het dergelijke omstandigheden vereist, zouden zij zich moeten vernederen, ijverig God om hulp moeten smeken, en ijverig de natuur

¹⁷⁷ Waarschijnlijk worden de lichtjes bedoeld.

¹⁷⁸ “Verstandes”. Onduidelijk waarom dit in deze context genoemd wordt.

moeten onderzoeken. Er de voorkeur aan geven om in de hal te blijven, liever dan in goed voorbereide bedden te slapen; dit betekent, leven in eenvoud en christelijke liefde, liever dan te streven naar hoge eer en waardigheden, waarlijk, zelfs al moeten zij gevangen en gebonden in duisternis liggen. Dit betekent, dat zelfs wanneer zij worden beledigd en vervolgd door anderen, zij de wereldse ijdelheid zullen weerstaan, en uitgemaakt worden voor kluizenaars en parasieten. Het maakt niet uit. Laat de valse bedriegers nu opscheppen en hun weg naar binnen werken. De tijd zal komen dat men hen zal bespotten en dat de vrome zoeker naar de Kunst verheven zal worden met eer en tot de werkelijke Kunst zal komen. *“Nu er een hier, een ander daar, door zijn lichtje een vertrek werd binnengeleid (zoals ik achteraf hoorde, elk in dat van hemzelf) ...,”* dit betekent, naar zijn eigen vrije wil, aangezien God het menselijk ras zijn eigen vrije wil heeft gegeven om goed of kwaad te doen, *“... bleven onze negen achter, en onder anderen hij die voorheen met mij had gesproken aan de tafel, hoewel onze lichtjes ons niet verlieten.”* Dit betekent, dat wij onze vrije wil hadden om onszelf aan heersers en heren te onthullen, en goede dagen te hebben, of het achterwege te laten: op dat moment stond het ons vrij. *“Toch kwam spoedig, na een uur, een van de genoemde jongelingen ...,”* de Kunst, *“... die een grote bundel koorden bracht ...,”* Scripta Philosophica, *“... en ons eerst vroeg of wij hadden besloten daar te blijven. Toen wij nu onder gezucht daarmee instemden, wees hij aan elkeen van ons een bijzondere plek toe, en ging toen weg met onze lichtjes, daarmede ons, armzaligen, in duisternis achterlatend.”* Dit betekent, dat nadat wij hebben besloten om ons slechts aan God, de natuur en de Kunst over te geven, ons lichtje, dat wil zeggen, onze vrije wil, van ons wordt weggenomen; door de wijsheid van God, dat wij niet langer ons lichtje volgen in ons zachte bedje. Dat wil zeggen, dat wij niet onze vleselijke verlangens, wereldse lust en ijdelheid hebben nagestreefd, doch gebonden waren door koorden van duisternis. Dit betekent, dat

wij met onze Kunst rustig moeten zijn, en er niet hard over moeten roepen, aangezien wij niet van plan waren om die toe te passen voor wereldse praal. Daarom moesten wij stil zijn. *“Nu begon het water over het lichaam van sommigen te stromen, en ikzelf kon mijn gewezen niet onderdrukken. Doch hoewel het ons niet verboden was te spreken, deden deze pijn en mismoedigheid niemand spreken. Bijvoorbeeld waren de knopen zo vreemd gemaakt, dat niemand ze kon opensnijden, laat staan ze van zijn voeten afnemen.”* Dit betekent, dat op deze wijze het kruis overvloedig komt. Want wanneer iemand eenmaal de wereld en alle sofisterij heeft verzaakt, zal men door ze vervolgd worden, of mag hij niet op veel goeds van hen hopen. Want men is slechts hun spotvogel en kegel¹⁷⁹. Bovendien zijn de filosofische geschriften zo gebonden met twijfelknopen en figuurlijke geschriften, dat men ze niet kan begrijpen, zodat men welhaast tot vertwijfeling wordt gebracht en de Kunst in het geheel verlaat. Doch hier geeft F.C.R. ons een mooi voorbeeld: *“Toch was het mij tot troost, dat velen die nu te rusten waren gegaan hun winst met grote belediging zouden afwachten, en dat wij met een enkele nacht voor al onze vermetelheid konden betalen.”* Hiermede geeft hij ons een mooie vertroosting, dat wij daarom niet zouden moeten wanhopen, doch ons herinneren dat de valse bedriegers, die voor de heersers en heren opscheppen en thans goede dagen hebben, op een gegeven moment een kwade vergoeding zullen ontvangen. Wij anderzijds, die het slechts zoeken en gebruiken om God en onze buur te eren en dienen, hoeven het slechts een korte tijdsspanne te verduren. Want God wilde het ons niet geven en onthullen, tenzij wij het zelfs beter dan zij zouden verantwoorden, aangezien wij degenen zijn over wie F.C.R. op de eerste dag zegt, dat zij op zulk een wijze aan de touwen vastgeklampt waren, dat zij hun armen van hun lichaam

¹⁷⁹ “Reckelspiel”, lees: ‘Schmaräkelspiel’, waarbij de kegels worden omgeworpen door ballen naar ze toe te werpen, in plaats van ballen naar ze toe te rollen.

scheurden, zeer veel pijn en ijver hebben gehad, en geen enkel menselijk wezen hebben ontdaan van, en verleid om datgene wat het zijne was. Als het op een toets zou neerkomen, zouden wij niet méér kunnen lijden dan wanneer wij niet zouden volhouden en op foute zijpaden hadden gelopen. De anderen echter zouden op zeker ogenblik ertoe gehouden zijn, om voor God - en ook hier voor de menselijke wezens - een groot verslag te doen van hun verleidingen, waarmede zij andere verleidden en hun verdriet bezorgden. *“En tenslotte sliep ik in met mijn zware gedachten. Want ongeacht dat de minderheid onder ons zijn ogen sloot, kon ik mij van vermoeidheid niet verzetten. In zulk een slaap had ik een droom, en hoewel die niet veel om het lijf had, acht ik het toch niet onnodig om hem te vertellen.”* Deze droom zou onnodig kunnen zijn geweest, aangezien alles uitgebreid eerder is aangeduid, doch opdat wij kunnen zien hoe de arrogantie en hebzucht in dit werk zulk een grote hindernis is, herhaalt hij alles wat eerder gezegd is in een Summa in zijn droom tamelijk kort, namelijk dat niemand zichzelf moet verheffen boven de gaven en luid bekend moet maken welke ervan door God aan hem zijn gegeven, want Hij die ze aan hem heeft gegeven, kan ze ook weer van hem wegnemen, wanneer hij ze niet toepast zoals het God past, hetgeen de auteur uitlegt in de volgende droom: *“Ik veronderstelde, dat ik op een hoge berg was, en voor mij zag ik een grote en brede vallei.”* De wereld. *“In deze vallei was een geweldige hoeveelheid mensen verzameld, en elk van hen had op zijn hoofd een draad ...”*, hetgeen het geluk is van ieder menselijk wezen, *“... waarmede hij aan de hemel was vastgemaakt. Welnu, de een hing hoog, de ander laag.”* Dit betekent, dat de een zich verheft vanwege zijn geluk, de ander echter in zijn eenvoud altijd dicht bij de aarde blijft. En wanneer God hem een geluk zendt, dankt hij God ervoor, van wie hij het heeft ontvangen, en noch verheft hij zichzelf erom, noch veracht hij zijn arme medechristen, en geeft hem zo veel als hij kan missen en met een goed geweten kan verantwoorden.

“Sommigen stonden zelfs nog op de aarde. In de lucht echter vloog een oude man rond, en in zijn hand had hij een schaar waarmede hij nu hier, dan daar, de draden van hen afknipte. Hij nu, die dicht bij de aarde was, was des te sneller gereed en viel zonder lawaai. Doch wanneer hij bij een hogere kwam, dan viel diegene zo, dat de aarde schudde. Bij sommigen geschiedde het dat hun draad ongemoeid bleef, en dat zij naar de aarde kwamen voordat de draad was afgeknipt.” Dit betekent, dat sommigen zich realiseren, wanneer God hen tot eer heeft gebracht, dat zij weer kunnen vallen. Daarom zijn zij bij zulk een eer en hoge waardigheid zo menselijk, dat men zich zou kunnen afvragen of dergelijke mensen vaak kunnen worden aangetroffen. Toch kunnen zij soms worden aangetroffen. Dit zou voor iedereen een voorbeeld moeten zijn, dat zij van hoogmoed moeten afzien en ijverig zijn in deemoed en nederigheid. *“Ik had mijn plezier in zulke tuimelaars, en was van harte verheugd wanneer iemand die zichzelf lange tijd in het air van zijn hoogheid had verheven, zo ongracieuus naar beneden viel, en daarbij ook nog enkele van zijn burens met zich naar beneden scheurde.”* Hiermede duidt hij aan, hoe lieflijk en plezierig aanmatigende personen zijn in de ogen van een lofwaardige Broederschap. Namelijk, dat zij¹⁸⁰ plezier hebben wanneer zij¹⁸¹, vanwege hun aanmatiging, worden neergehaald. Aan de andere kant hebben zij ook een hartelijk verlangen, begeren vriendschap en willen ook hen met hun hulp voorzien die ijverig zijn in nederigheid en vroomheid. Dit wordt aangeduid met de volgende woorden: *“Het verheugde mij ook, wanneer hij die zich de gehele tijd dicht bij de aarde had gehouden, er mooi zo rustig van kon weggkomen dat zelfs zijn burens het niet in de gaten hadden. Terwijl ik nu op de top van mijn vreugde was, werd ik onverwacht aangestoten door een van mijn mede-gevangenen, wat mij deed ontwaken, en ik was in het geheel niet blij met hem. Toch dacht ik na over mijn*

¹⁸⁰ Dat wil zeggen, de leden van de Broederschap.

¹⁸¹ Zij die aanmatigend zijn.

droom en vertelde die aan mijn Broeder, die naast mij lag aan de andere kant. Hij zag er niets verkeers in, en hoopte dat er mogelijk enige hulp achter school. Met zulke praat brachten wij de rest van de nacht door en wachten met spanning de dag af."¹⁸² Hieraan kunt gij duidelijk zien, dat wanneer gij in de Kunst der alchemie iets vruchtbaars wilt verkrijgen en leren, en ook wilt dat de heren Fratribus plezierig zijn, en gij hun raad geniet, gij devoot, vroom, nederig, zuiver, geduldig, en zeer onschadelijk voor uw buur moet zijn. Wanneer gij dit in acht neemt, twijfel ik er niet

aan of gij zult bereiken wat gij verlangt, in zoverre gij ook de natuur met de Kunst juist onderzoekt.

Daarom is dit de uitleg van de eerste en tweede dag van het Scheikundig Huwelijk

F.C.R.

EINDE

¹⁸² This is the last sentence of the Second Day.